

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ITALSKÁ A ČESKÁ INTERPUNKCE V KONTRASTIVNÍM POHLEDU

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

Autor práce: Bc. Soňa Valentíková

Studijní obor: Italský jazyk (7310T071)

Ročník: 3

2016

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. května 2016

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu doc. PhDr. Janu Radimskému, Ph.D., za věcné připomínky, vstřícnost a čas, který mi při zpracování této práce věnoval.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá českou a italskou interpunkcí. Cílem práce je porovnat pravidla užívání interpunkce v jazyce českém s pravidly v jazyce italském. V první, teoretické, části jsou nejprve představeny zdroje, na kterých je celá práce založena. Dále je definován samotný pojem interpunkce tak, jak je chápán v obou jazycích, a jsou vymezeny konkrétní interpunkční znaky, které budou podrobněji zkoumány. Následující kapitoly nabízí výčet pravidel užívání daných interpunkčních znaků v obou jazycích, přičemž je zdůrazněno, zda se v jednotlivých použitích jazyky shodují, nebo naopak liší. Poté se práce snaží nabídnout souhrnný pohled na oba jazyky. Na závěr je zařazena praktická část, která má za úkol ověřit nabyté znalosti. Jedná se o řadu cvičení s klíčem správných odpovědí.

Klíčová slova: interpunkce, český jazyk, italský jazyk, interpunkční znaky, pravidla, užívání, komparace

Annotation

This thesis deals with Czech and Italian punctuation. The aim is to compare the rules of the punctuation usage in the Czech language with the rules in the Italian language. In the first, theoretical, part there are firstly introduced the sources on which the whole work is based. Then the very notion of punctuation is explained from the both Czech and Italian perspective. Next, there is defined which particular punctuation marks are going to be further examined. The following chapters provide a list of rules of the punctuation usage in Czech and Italian with an emphasis on the similarities and the differences between the two languages. The work also tries to offer a comprehensive look at both languages. In conclusion, there is a practical part to verify the acquired knowledge. It is a series of exercises with a key of the correct answers.

Keywords: punctuation, Czech language, Italian language, punctuation marks, rules, usage, comparison

Obsah

Úvod.....	7
1 Interpunkční znaménka a interpunkce	10
2 Pravidla užívání interpunkce	17
2.1 Tečka / Punto (punto fermo).....	17
2.2 Čárka / Virgola.....	19
2.2.1 Bezespoječné spojení větných členů nebo vět (asyndeton)	19
2.2.2 Přívlastek	20
2.2.3 Vsuvka	21
2.2.4 Přístavkové spojení	22
2.2.5 Oslovení	23
2.2.6 Větný člen samostatný a dodatečně připojený.....	23
2.2.7 Čárka před spojkou <i>a</i> v českém jazyce / <i>e</i> v italském	25
2.2.8 Čárka před spojkou <i>ale</i> v českém jazyce / <i>ma</i> v italském	26
2.2.9 Čárka před spojkou <i>nebo</i> v českém jazyce / <i>o</i> v italském	26
2.2.10 Čárka při použití dvojitých spojovacích výrazů	27
2.2.11 Souvětí podřadné	28
Vedlejší věty příslovečné časové	30
Vedlejší věty přispustkové.....	31
Vedlejší věty podmínkové	31
Vedlejší věty podmětné	32
Vedlejší věty předmětné	32
Nepřímé otázky.....	33
Vedlejší věty účelové.....	33
Vedlejší věty příslovečné místní.....	33
Vedlejší věty příslovečné způsobové.....	34
Vedlejší věty příčinné	34
Vedlejší věty vztahné (přívlastkové).....	35
2.2.12 Další pravidla.....	36
2.3 Středník / Punto e virgola	36
2.4 Otazník / Punto interrogativo (punto di domanda)	37
2.5 Vykřičník / Punto esclamativo.....	39
2.6 Dvojtečka / Due punti	40

2.7	Tři tečky / Puntini di sospensione	41
2.8	Pomlčka / Lineetta (trattino lungo)	42
2.9	Závorky / Parentesi	43
2.10	Uvozovky / Virgolette	45
3	Souhrnná komparace pravidel	49
4	Závěr	52
5	Praktická část	54
5.1	Stručný přehled užití italské větné interpunkce	55
5.2	Cvičení	56
5.3	Klíč ke cvičením	59
6	Résumé.....	68
	Bibliografie	70

Úvod

Členění psaného textu pomocí interpunkčních znamének se na první pohled může jevit snadným, ale ponoříme-li se do problematiky hlouběji, narazíme na spoustu úskalí a výjimek. Navíc různé jazyky se mohou řídit rozdílnými zásadami. Lze aplikovat česká pravidla užívání interpunkce na italské texty? Do jaké míry se poučky v obou jazycích shodují a v čem se naopak výrazně liší? To bude předmětem zkoumání této práce. Naším cílem tedy bude srovnání pravidel psaní interpunkce v jazyce českém s pravidly v jazyce italském. Z tohoto důvodu nejprve uvedeme, co znamená samotný pojem interpunkce a jak je v obou jazycích chápán. A určíme si, jaká interpunkční znaménka budou podrobněji probrána v následujících kapitolách.

Je třeba si uvědomit, že jazyk se neustále vyvíjí a nelze jej svázat jediným souborem pouček napořád. Norma spisovného jazyka vychází z jeho úzu, tzn. že jazykovědci pravidla nevytvářejí, ale pouze popisují užívání jazyka. Své poznatky zachycují v kodifikačních příručkách, o které se pak norma zpětně opírá. V České republice ani v Itálii neexistuje žádný jazykový zákon. Lidé se řídí doporučeními prestižních institucí, jakými jsou pro češtinu Ústav pro jazyk český a pro italštinu Accademia della Crusca, a děl respektovaných lingvistů. Stejně tak i tato práce bude vycházet hned z několika různých odborných knih zabývajících se problematikou interpunkce. Konkrétně pro českou část to budou zejména *Pravidla českého pravopisu*¹, jejichž „preskriptivněkodifikační chápání je dáno silnou tradicí a je též podepřeno schválením Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, které doporučuje PČP jako závaznou příručku pro výuku českého jazyka na základních školách.“² Dalším zdrojem bude *Internetová jazyková příručka*³, jejíž výkladová část vychází z *Pravidel českého pravopisu*, ovšem některé výklady včetně interpunkce jsou v ní „podrobnější, ucelenější a zpřesňující“.⁴ Také bude konzultována *Mluvnice současné češtiny*⁵ popisující jazyk, „ne jak by měl vypadat, ale jak skutečně vypadá“⁶; a z knih zaměřených výhradně na interpunkci zde uvedeme alespoň *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*⁷

¹ *Pravidla českého pravopisu*, 2008.

² *Internetová jazyková příručka: Kodifikace a závaznost jazykových příruček*. [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=892>

³ *Internetová jazyková příručka*. [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

⁴ *Internetová jazyková příručka: O příručce*. [online] Dostupné z: http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=_about

⁵ V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010.

⁶ V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010, str. 13.

⁷ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006.

a *Průvodce českou interpunkcí*⁸. Pro italskou část bude základem *Prontuario di punteggiatura*⁹, kde autorka neuvádí pouze výčet pravidel, ale zaměřuje se i na časté chyby v užívání. Dále pak *Grammatica italiana*¹⁰, na kterou se často odvolávají ostatní jazykovědci, didakticky zaměřená příručka *La punteggiatura*¹¹, a se svým moderním nenuceným pojetím stojí také za zmínku *Questo è il punto*¹² (pro kompletní seznam použité literatury viz Bibliografie). Bude zde tedy předložen ucelený přehled pravidel užívání interpunkčních znamének v češtině a v italštině s důrazem na odlišnosti použití v obou jazycích. Jednotlivé popsané charakteristiky a jevy budou obohaceny o množství příkladových vět. Ty budou napsány v kurzívě, očíslovány a uvedeny za jednotlivými vstupy teoretického výkladu každého interpunkčního znaménka. Jedná se o věty sloužící jako příkladové v rozličných mluvnicích a jazykových příručkách, z nichž tato práce vychází. České knihy často zdroje u jednotlivých příkladových vět neuvádí, nicméně to účelům této práce nijak neškodí, neboť se jistě jedná o věty vybrané na základě reálného užívání pisatelů. Naopak většina italských mluvnic, které byly použity k vypracování italské části této práce, má u uvedených příkladů odkazy k původním zdrojům. Mezi tyto zdroje nejčastěji patří knihy významných italských spisovatelů (Calvino, Moravia, Gadda, Pirandello, Bassani, Ginzburg, Lampedusa, Leopardi, Morante, a především Manzoni), často se objevují i věty vyňaté z novinových článků, vědeckých prací, či třeba italské Ústavy.

Po teoretických výkladech bude zařazena praktická část práce ověřující nabyté znalosti řadou cvičení na doplnění interpunkčních znamének či opravu jejich chybného užití v textu, samozřejmě s klíčem správných odpovědí.

Tato práce pak může rovněž posloužit jako přehledný souhrn základních českých a italských pravidel užití interpunkce i s jejich četnými výjimkami, a jako příručka obsahující odpovědi a řešení na případné otázky a pochybnosti, na které je možné při psaní narazit.

⁸ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003.

⁹ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003.

¹⁰ L. Serianni, *Grammatica italiana: italiano comune e lingua letteraria*, 1989.

¹¹ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010.

¹² F. Serafini, *Questo è il punto: istruzioni per l'uso della punteggiatura*, 2012.

1 Interpunkční znaménka a interpunkce

Předmětem zkoumání jsou tzv. interpunkční znaménka, někdy v češtině také označována jako rozdělovací nebo členicí, jelikož „nám pomáhají členit výpověď do přehlednějších celků“¹³. Mezi tyto speciální grafické znaky se tradičně řadí tečka, otazník, vykřičník, čárka, středník, dvojtečka, tři tečky, pomlčka, závorky a uvozovky. A jejich užívání se nazývá interpunkce, jak se můžeme dočíst například v *Pravidlech českého pravopisu*. V téže knize se k výše zmíněným interpunkčním znaménkům uvádí navíc ještě odsuvník (apostrof) a lomítko.¹⁴ Docela odlišný přístup můžeme nalézt v *Mluvnici současné češtiny*¹⁵, kde termín interpunkce označuje tečku, čárku, vykřičník, otazník, dvojtečku, středník a pomlčky (krátkou a dlouhou). Jsou zde tedy zcela opomenuty tři tečky, uvozovky i závorky. Uvozovky spolu s apostrofem a již vyjmenovanými znaky interpunkce *Mluvnice současné češtiny* řadí do kategorie s názvem ‚Rozdělovací znaménka‘. Závorky se pak nachází v kategorii ‚Matematických značek‘.¹⁶ Naším cílem ovšem není zkoumat rozřazení jednotlivých znaků, ale popsat jejich výskyt a funkci, kterou zastávají. A pro tyto účely nejlépe poslouží prvně zmíněných deset znaků.

V italském jazyce mají interpunkční znaménka (italsky *segni d'interpunzione*) obecně vzato stejnou funkci jako v češtině. Tak jako písmena abecedy slouží v psané podobě k zastoupení fonémů, tak interpunkční znaménka vyznačují dělení textu do určitého řetězce morfosyntaktických či lexikálních bloků (věta, souvětí, odstavec), které jsou hierarchicky nadřazené fonémům a písmenům abecedy.¹⁷ Avšak ani italské odborné knihy, které se zabývají tematikou interpunkce (italsky *interpunzione* nebo častěji užívané *punteggiatura*) a z kterých tato práce vychází, neobsahují zcela shodné seznamy interpunkčních znamének. Všichni se samozřejmě shodnou na těch nejčastěji užívaných znacích, které v podstatě odpovídají deseti českým výše zmíněným základním interpunkčním znaménkům: tečka (*punto*), otazník (*punto interrogativo*), vykřičník (*punto esclamativo*), čárka (*virgola*), středník (*punto e virgola*), dvojtečka (*due punti*), tři tečky (*puntini di sospensione*), pomlčka (*lineetta*), závorky (*parentesi*) a uvozovky (*virgolette*). Mnozí k těmto znakům řadí navíc hvězdičku (*asterisco*), lomítko

¹³ V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010, str. 317.

¹⁴ *Pravidla českého pravopisu*, 2008, str. 75.

¹⁵ V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010.

¹⁶ V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010, str. 318.

¹⁷ *Storia della punteggiatura*, 2008, str. 6.

(*sbarretta*), spojovník (*trattino*), či apostrof neboli odsuvník (*apostrofo*). Někteří naopak ze seznamu vylučují závorky jakožto znak užívaný v matematice. Můžeme narazit i na pojem *segni paragrafematici*, kterým lingvista Arrigo Castellani označil veškeré znaky v textu, jež se při četbě nahlas nevyslovují. Někteří autoři dokonce zmiňují, že bychom neměli zapomínat ani na netištěné či nepsané znaky (*segni di non-stampa o di non-scrittura*)¹⁸, čili na tzv. bílá místa (*spazi bianchi*)¹⁹, což jsou vlastně mezery jak mezi jednotlivými slovy (kdysi tomu tak nebylo), tak i mezi řádky.²⁰

Samotný pojem interpunkce je italskými lingvisty chápán jednak jako rozmístění interpunkčních znaků v textu (tj. shodně s českou definicí tohoto pojmu dle *Pravidel českého pravopisu*²¹), tak i jako samotný soubor těchto znaků (tj. shodně s *Mluvnici současné češtiny*²²). Jak je dále popsáno v knize *Italiano A-Z*²³, jedná se o velmi cenný nástroj, jelikož prostřednictvím interpunkčních znamének může pisatel značit všechny výrazové prvky, které v mluvené řeči tvoříme pomocí intonace, tempa, tónu, rytmu výkladu a dokonce gest, jež obecně řeč doprovázejí. Zejména s příchodem tisku bylo nutné vytvořit určité prostředky, které by tyto elementy mluveného slova napodobily v psané podobě. V Itálii se jako první snažili dát interpunkčním znakům jistá pravidla tiskař Aldo Manuzio (1449–1515) a humanista Pietro Bembo (1470–1547).

Nutno dodat, že i přes existenci těchto pravidel má v italštině autor při psaní značnou volnost, což neopomíná zdůraznit většina italských odborných knih, z kterých tato práce čerpala. Serianni například uvádí, že „z různých pravidel, kterými se psaný jazyk řídí, jsou právě ta týkající se interpunkce nejméně uzákoněná, a to nejen v italštině. Navíc k praktickým nejistotám se přidává různost názorů badatelů na celkové pojetí tohoto jevu, jakož i na definici a klasifikaci jednotlivých interpunkčních jednotek.“²⁴ Naopak česká pravidla se zdají být v tomto směru přísnější. Jedinou zmínku o autorově svobodě shodnou s italským postojem najdeme v *Mluvnici současné češtiny*, kde se píše: „Pravidla pro použití rozdělovacích značek (interpunkce) zčásti

¹⁸ L. Serianni, *Grammatica italiana: italiano comune e lingua letteraria*, 1989, str. 68.

¹⁹ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 113.

²⁰ Pozn. více o „bílých místech“ v textu viz F. Serafini, *Questo è il punto: istruzioni per l'uso della punteggiatura*, 2012, str. 84–88.

²¹ *Pravidla českého pravopisu*, 2008.

²² V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010.

²³ A. Gabrielli, M. Pivetti, *Italiano A-Z*, 2013, str. 285.

²⁴ L. Serianni, *Grammatica italiana: italiano comune e lingua letteraria*, 1989, str. 68:

„Tra le varie norme che regolano la lingua scritta, quelle relative alla punteggiatura sono le meno codificate, non solo in italiano. Inoltre, alle incertezze pratiche si aggiunge il disaccordo degli studiosi sull'interpretazione complessiva del fenomeno, non ché sulla definizione e sulla classificazione delle singole unità interpuntive [...]“

nejdou tak striktní jako ostatní pravidla české psací soustavy a jejich užití záleží často na pisateli.“²⁵ Dodejme však, že právě tato mluvnice²⁶ na rozdíl od ostatní použité odborné literatury je zaměřena na skutečný úzus spíše než na pravidla jako taková, jinými slovy má spíše deskriptivní než preskriptivní cíle. Ohledně definic a klasifikace interpunkčních znaků, jak zmiňuje Serianni, ani mezi českými vědci nepanuje absolutní shoda, což jsme již naznačili výše. Kromě toho existuje i takzvané autorské užití, kdy má autor textu do jisté míry svobodu a může daná pravidla účelně porušit, aby tím text ozvláštnil.²⁷ S nedodržováním jazykových norem v obou jazycích se můžeme běžně setkat zvláště u reklamních sloganů, jejichž účelem je právě porušení jakéhosi automatizovaného vnímání textu a upoutání čtenářovy pozornosti.²⁸ To samozřejmě neznamená, že se pravidla používání interpunkce mohou zcela ignorovat. Stále existují případy, kde například chybné umístění čárky naprosto mění význam celé věty (srovnejte např. v češtině „Propustit nelze, popravit.“ a „Propustit, nelze popravit.“ nebo v italštině „Mario, è arrivato Paolo.“ a „Mario è arrivato, Paolo.“). Zajímavý postoj k této problematice zaujal italský lingvista Beccaria, který uvádí, že interpunkce nám sice usnadňuje četbu, ale připravuje nás o dvojsmyslnost a záhadu. Jako příklad zmiňuje Petrarca, v jehož díle čtenář musel hádat, zda pod pojmem *laura* myslel autor *Laura* nebo *l'aura*.²⁹ V beletrii je to jistě přípustné, v poezii to může být i žádoucí, ale formálnější texty vyžadují jednoznačnost.

Možnou příčinou italského volnějšího přístupu k užívání interpunkce by mohl být obecně převládající názor veřejnosti, že se jedná o soubor znaků, které označují pauzy k nadechnutí při četbě nahlas.³⁰ Toto pravidlo se ovšem musí brát s rezervou, neboť se nedá aplikovat ve všech případech a na všechny interpunkční znaky. Také *Pravidla českého pravopisu* kdysi zakládala psaní čárky na přítomnosti pauzy v mluvené podobě výpovědi.³¹ Dnes naopak čeští lingvisté i jejich italští kolegové varují před ztotožňováním interpunkčního členění textu s tím fonetickým.³² Tempo řeči má každý mluvčí jiné, tudíž členění textu není jednoznačné a stejné pro každého

²⁵ V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010, str. 328.

²⁶ V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010.

²⁷ F. Serafini, *Questo è il punto: istruzioni per l'uso della punteggiatura*, 2012, str. 11.

²⁸ S. Čmejrková, BESTarostně spolu. Reklama a normy češtiny, *Čeština doma a ve světě*, 1998, str. 138.

²⁹ G. L. Beccaria, *Dizionario di linguistica e di filologia, metrica, retorica*, 2005, str. 621.

³⁰ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 10; P. D'Achille, *L'italiano contemporaneo*, 2006, str. 212; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 13.

³¹ M. Sedláček, Zase jednou o psaní čárek. *Naše řeč*. 1964, str. 126.

³² M. Grepl a P. Karlík, *Skladba spisovné češtiny*, 1986, str. 21; A. Cibulka. *O češtině 2*, 2008, str. 110; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 85; P. D'Achille, *L'italiano contemporaneo*, 2006, str. 212.

uživatele a pravidla takto vytvořená by nemohla být jednotná.³³ České i italské intonační členění koresponduje s umístěním interpunkčních znamének pouze částečně a často i náhodně.³⁴ Obojí v podstatě vychází z významu výpovědi. Profesor Bečka například uvádí větu „Když nevíš, jak bys to udělal, raději se napřed porad’.“, kde je při ústním pronášení pauza pouze jedna a to až u druhé čárky a je vyznačena tzv. polokadencí.³⁵ Obdobně se pauza v řeči nevyskytuje (i přes přítomnost čárky) ve větě “Vorrei del pane, del latte e del caffè.”, kterou ve své studii cituje profesor Svolacchia.³⁶ Také nesmíme zapomínat na rozdíl mezi pauzami funkčními, které interpunkce vyznačuje a pauzami vynucenými, které děláme při čtení nahlas, např. abychom se nadechli, jak správně poznamenává český lingvista Dokulil³⁷ i jeho italská kolegyně Mortara Garavelli³⁸. Podle ní interpunkce představuje tzv. pauzy ideální, neboť platí nehledě na segmentaci textu při čtení nahlas.³⁹

Interpunkce (jak česká, tak ta italská) neznačí pouze pauzy mezi jednotlivými úseky výpovědi, ale také mezi nimi určuje vztahy souřadnosti či podřadnosti, naznačuje tón výpovědi. Správné užití interpunkce není tudíž důležité jen z hlediska syntaktického, ale i stylistického a výrazového.⁴⁰ Nejde jenom o rozdělování výpovědi na menší úseky, interpunkční neboli rozdělovací znaménka zastávají v textu rozličné funkce:

„Jmenují se rozdělovací proto, že naznačují členění větné, totiž ukončení vět, hranice mezi větami uvnitř souvětí, oddělují od sebe souřadné části věty a oddělují od věty její polosamostatné členy. Jsou to tečka, čárka a středník. Naznačují vztah mezi větami: dvojtečka.

Některá znaménka mají úkol odlišovat druhy a typy vět: otázku (otazník), rozkaz a zvolání (vykřičník) a přímou řeč nebo citát (uvozovky). Pro tato znaménka byl by vhodnější název rozlišovací znaménka (ale rozlišovacími nebo diakritickými znaménky míníme zpravidla čárky, háčky, popř. i jiná znaménka nad písmeny nebo někdy i pod nimi a přímo v nich).

³³ M. Sedláček, K základním otázkám interpunkce v češtině, *Naše řeč*, 1986, str. 127.

³⁴ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 47; A. Cibulka, *O češtině* 2, 2008, str. 98.

³⁵ J. V. Bečka, *Jak psát dobře a správně*, 1974, str. 81.

³⁶ M. Svolacchia, *Verso una Teoria della Punteggiatura*, 2005, str. 1.

³⁷ M. Dokulil, Rozdělovací znaménka v nových Pravidlech českého pravopisu, *Naše řeč*, 1958, str. 125.

³⁸ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 46–47.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ M. Dardano, P. Trifone, *Grammatica italiana: con nozioni di linguistica*, 1999, str. 695.

Některá znaménka jsou spjata s náznakem zvukové realizace věty (pomlčka, tři tečky), popř. kombinují označení větné modulace a větné platnosti (závorky).⁴¹

Různé funkce interpunkce rozlišuje i Serianni; ve své knize *Grammatica italiana* uvádí čtyři základní, přičemž jeden znak jich může zastávat i několik současně:

1) Dělicí funkce (*funzione segmentatrice*) je jednoznačně tou hlavní, základní funkcí užívání interpunkce. A jak již název napovídá, spočívá v rozdělování textu výpovědi na menší úseky. V určitých případech tvoří naprosto nepostradatelnou součást významu výpovědi. Porovnejme význam věty „I gitanti che erano arrivati in ritardo persero il treno.“ (= non tutti i gitanti, ma solo alcuni) a té samé věty po přidání čárek „I gitanti, che erano arrivati in ritardo, persero il treno.“ (= tutti). Nebo rozdíl mezi „Ringraziamo degli auguri. I custodi dello stabile.“ (= i custodi ringraziano) a „Ringraziamo degli auguri i custodi dello stabile.“ (= i custodi sono ringraziati). Názorným příkladem dělení textu je přechod v dialogu z přímé řeči jedné postavy na řeč postavy druhé, nebo na vypravěčův popis apod., což by v textu bez uvozovek případně pomlček bylo jen obtížně rozlišitelné.

2) Další funkcí interpunkce je funkce syntaktická (*funzione sintattica*) čili vyjadřování syntaktických vztahů pomocí interpunkčních znamének mezi jednotlivými větami v souvětí či jednotlivými prvky věty, např. ve větě „Si guardò intorno: la stanza per molti aspetti pareva quella di una bambina di tre o quattro anni.“ dvojtečka jakoby vyjadřovala činnost postavy ‚dívání se kolem sebe‘ a zároveň vytváří jakýsi typ vedlejší věty předmětné (guardò e vide che la stanza pareva...).

3) Funkce emotivně-intonační (*funzione emotivo-intonativa*) je spjata zvláště (ale ne výhradně) s otazníkem, vykřičníkem a třemi tečkami. Napovídá nám, jakou intonaci máme větě přidělit. Stačí srovnat otázku „Quando vieni?“, netrpělivé zvolání „Quando vieni!“ a vyjádření nejistoty „Quando vieni...“.

⁴¹ J. Bečka, *Jak psát dobře a správně*, 1974, str. 80.

4) Metalingvistická funkce (*funzione metalinguistica o di commento*) je naplněna, když dojde k určitému zásahu do textu zvenčí. Takový externí komentář je jasně patrný např. v novinách, kde se vyskytují poznámky redaktora a obdobné vysvětlivky v závorkách (v italštině často doprovázeny zkratkou *ndr* či *NDR* = *nota del redattore*).⁴²

I přes rozdílnou interpretaci můžeme konstatovat, že v obou jazycích badatelé pohlíží na interpunkci jako na nástroj logicko-syntaktický a také výrazový. Existence těchto rozdílných funkcí v rámci jednoho grafického systému a fakt, že jeden znak jich může zastávat hned několik současně, může autora textu spíše mást, než mu psaní usnadnit.⁴³ V italském jazyce, díky akceptované míře volnosti autora, je navíc interpunkce brána i jako součást stylu pisatele. Ten by se ovšem měl ohlížet také na druh textu, který píše. Interpunkční konvence jsou tím přísnější, čím formálnější je text. Nejde o to, jak uvádí Mortara Garavelli, že by pro každý text byly stanoveny jiné normy, jedná se jen o jinou míru přijatelnosti úzu.⁴⁴ V podstatě veškeré texty, které mají být formální a tudíž i emotivně neutrální, se budou striktněji držet pravidel. Ale samozřejmě, že pravidla aplikovaná na texty technické, vědecké, právní a jim podobné mohou být uplatněna obecně pro jakýkoliv text. V právnických textech, jakými jsou například zákony, je nezbytné dbát na přesnost a jednoznačnost a vyvarovat se jakéhokoliv dvojího interpretování výpovědi. Naopak v beletrii má autor mnohem větší volnost a čtenář se s odchylkami od tradičních pravidel může setkat velmi často. Ať už spisovatelé zcela vynechávají určité (nebo všechny) interpunkční znaky, nebo jich naopak používají nadbytek, či jinak než je běžné, tyto tzv. *ribellismi d'autore*⁴⁵ se v krásné literatuře tolerují a to zcela bez problémů, pokud tím autor sleduje jistý záměr. Aneb jak výstižně cituje Francesca Serafini postavu ze hry *Vykřičník* A. P. Čechova: „Nestačí, že dobře píšete rozdělovací znaménka... kdepak! Musíte umět odůvodnit, že je píšete správně! Napíšete čárku a musíte si být vědom, proč ji píšete...“⁴⁶ V češtině se díky striktnějšímu postoji k pravidlům odborná literatura formálností textů ani autorskými výstřelky nezabývá.

⁴² L. Serianni, *Grammatica italiana: italiano comune e lingua letteraria*, 1989, str. 69–70.

⁴³ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 45.

⁴⁴ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 5.

⁴⁵ F. Serafini, *Questo è il punto: istruzioni per l'uso della punteggiatura*, 2012, str. 12.

⁴⁶ A. P. Čechov, *Vykřičník*, *Humoresky*, 1988, str. 186. Český překlad Jaroslav Hulák. Italský překlad A. Polledro: „Non basta che i segni d'interpunzione li poniate correttamente... non basta! Bisogna porli consapevolmente! Voi mettete una virgola e dovete aver coscienza del perché la mettete...“ - A. P. Čechov, *Il punto esclamativo*, *Racconti*, 2002.

Závěrem lze konstatovat, že pojem interpunkce se v češtině i v italštině chápe jako soubor interpunkčních znamének a zároveň také jako jejich užívání. I přes drobné neshody lingvistů ohledně klasifikace jsme z tohoto souboru vybrali deset interpunkčních znaků, které se dají považovat za základní v obou jazycích. Jsou jimi: tečka, otazník, vykřičník, čárka, středník, dvojtečka, tři tečky, pomlčka, závorky a uvozovky. Jak bylo výše uvedeno, česká ani italská interpunkce není založena na pauzách v mluvené řeči, nýbrž úzce souvisí s významem výpovědi. V obou jazycích mohou jednotlivé interpunkční znaky zastávat v textu hned několik různých funkcí, což se pak odráží v jejich užívání. V následujících kapitolách budou probrána a srovnána pravidla psaní české a italské interpunkce se zaměřením na běžného pisatele, jakým může být například student italštiny píšící slohové práce k procvičení nově nabytých znalostí z jazyka. Stranou tedy zůstane porušování normy za účelem upoutání čtenářovy pozornosti (jak tomu bývá často v reklamách a v poezii) i diskutabilní volnost autora, která je hojně zmiňována většinou italských příruček.

2 Pravidla užívání interpunkce

V této kapitole budou postupně představeny jednotlivé interpunkční znaky. Pravidla jejich užívání v jazyce českém budou konfrontována s pravidly jejich užívání v jazyce italském. Vzhledem k rozdílným přístupům k celé problematice nebyla pravidla čerpána pouze z jednoho zdroje. Veškeré poučky použité v následujících podkapitolách byly z odborných příruček (jsou představeny v úvodu) vybrány tak, aby nejlépe posloužily danému účelu. Příkladové věty byly vytvořeny na základě uvedených pravidel a příkladů v odborné literatuře, pokud není uvedeno jinak. Cílem je tedy poskytnout ucelený přehled pravidel a ukázat, kde se v obou jazycích shodují a v čem se naopak liší.

2.1 Tečka / Punto (punto fermo)

.

Tečka se používá shodně v obou jazycích k označení konce výpovědního celku. Tím může být věta jednoduchá (viz příklady 1, 2), souvětí (3, 4), případně útvar neobsahující sloveso v určitém tvaru (5, 6).⁴⁷

- 1) *Dnes je krásný den.*
- 2) *Oggi è una bella giornata.*
- 3) *Jsem unavený, takže si jdu lehnout.*
- 4) *Sono stanco, quindi vado a letto.*
- 5) *Dobře.*
- 6) *Bene.*

České mluvnické na rozdíl od těch italských navíc zdůrazňují, že takovou výpověď může být věta oznamovací (1–6), ovšem v některých případech lze tečku napsat i za věty rozkazovací, přací nebo zvolací, pokud k jejich zakončení není použit vykřičník, který by jejich povahu více zdůraznil (7–10).⁴⁸ Toto pravidlo je jistě aplikovatelné i na italštinu (11–14), i když se o něm lingvisté nezmiňují.

- 7) *Vypočítejte objem jehlanu.*
- 8) *Pro bližší informace kontaktujte obchodní oddělení.*

⁴⁷ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 103–104; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 79.

⁴⁸ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 103.

- 9) *At' se vám u nás líbí.*
- 10) *Nikdy na tebe nezapomenu.*
- 11) *Vieni qui.*
- 12) *Prego, signora, si accomodi.*
- 13) *Che bello.*
- 14) *Che Dio ti benedica.*

Naopak v italských knihách se často navíc uvádí, že tečkou mohou být nahrazeny středník, čárka, nebo dvojtečka (15, 16), což je v poslední době velmi rozšířený jev zejména v novinách.⁴⁹ Každý znak přitom naznačuje jiný vztah, takže jejich užití by mělo záležet na kontextu a významu, který chce pisatel sdělit. Tuto tendenci čeští badatelé nezmiňují, nicméně tři interpunkční znaky uvedené výše mohou být zastoupeny tečkou i v češtině (17).

- 15) *È andato via. Da solo.*⁵⁰
- 16) *I disturbi non sono però legati solo alla sfera emotiva. Sono anche fisici.*⁵¹
- 17) *Odešel. Sám.*

Doposud jsme zmínili pouze interpunkci odůvodněnou větnou stavbou. Nicméně v psané podobě existují i další případy užití tečky. Jedná se například o zkratky a v češtině i řadové číslovky. Ty sice nemusí být nutně zařazeny do kapitoly o interpunkci, avšak za zmínku jistě stojí případ, kdy se zkratka (případně v češtině číslice) zakončená tečkou ocitne na konci výpovědního celku, který by byl obvykle ukončen tečkou. V takovém případě píšeme vždy tečku pouze jednu (18–21).⁵²

- 18) *Dopravu zajišťuje Tourbus, a. s.*
- 19) *Univerzitu v Praze založil Karel IV.*
- 20) *Školní rok u nás začíná 1. 9.*
- 21) *Abbiamo visto il Colosseo, la Basilica di San Pietro, i Musei Vaticani, ecc.*

Pravidla psaní tečky ukončující větný celek jsou tedy v obou jazycích shodná.

⁴⁹ L. Serianni, *Grammatica italiana: italiano comune e lingua letteraria*, 1989, str. 70.

⁵⁰ P. D'Achille, *L'italiano contemporaneo*, 2006, str. 212.

⁵¹ Úryvek z novin *L'Espresso*, 4.5.1986, str. 183.

⁵² V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010, str. 329; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 43.

2.2 Čárka / Virgola

,

Tomuto znaku se ze všech interpunkčních znamének přisuzuje asi nejvíce rozličných funkcí, o čemž také svědčí české i italské zdroje použité k vypracování této práce, které pokud se přímo nespecializují na pravidla užívání čárky, alespoň jim v porovnání s ostatními interpunkčními znaky věnují větší prostor. Pravděpodobně proto nám čárky dělají při psaní největší potíže.

Po zběžném prozkoumání pramenů lze konstatovat, že každý z jazyků k této problematice přistupuje jiným způsobem. Zatímco v češtině se klade důraz na rozlišení souvětí, věty a nevětných výrazů, a na různé poměry mezi nimi (slučovací, odporovací apod.), pro italštinu je nejdůležitějším pravidlem neklást čárku mezi přísudek a jeho podmět, případně předmět (přičemž ale existuje několik výjimek porušujících tuto normu). Navíc se česká pravidla zdají být striktnější oproti italským, která se často odvolávají na smysl výpovědi a užití čárky tedy záleží na autorovi textu. Změna významu zapříčiněná přítomností či absencí čárky však neplatí pouze pro italské texty. Také v českém jazyce existují případy, kdy si pisatel může vybrat a ovlivnit tím obsah výpovědi.

Obecně čárka slouží v obou jazycích k rozdělování výpovědi na menší úseky, aby se čtenář mohl v textu snadněji orientovat. Čárkou se oddělují jak celé věty, tak i výrazy nevětné povahy.

2.2.1 Bezespoječné spojení větných členů nebo vět (asyndeton)

V českém jazyce, stejně jako v italském, píšeme čárku k oddělení vět spojených souřadně bez použití spojovacího výrazu (1, 2) a k separování jednotlivých složek několikanásobných větných členů (případně výčtů), které rovněž nejsou uvedeny spojovacím výrazem (3, 4).⁵³

- 1) *Zítřka pojedu na chalupu, budu tam odpočívat, večer půjdu na návštěvu k sousedům, pozítří ráno se vrátím do Brna.*

⁵³ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 12 a 48; M. Marzullo, *La punteggiatura*, 2004. Dostupné z: <http://www.accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/consulenza-linguistica/domande-risposte/punteggiatura>

- 2) *[Don Abbondio] vide confusamente, poi vide chiaro, si spaventò, si stupì, s'infuriò, pensò, prese una risoluzione: [...].*⁵⁴
- 3) *Viděla jsem Veroniku, Sáru, Annu a Glorii.*
- 4) *Ho visto Veronica, Sara, Anna e Gloria.*

Na konci výčtů se často objevuje v češtině zkratka *atd.* (případně *apod.*). Pokud je tím naznačeno pokračování řady, čárku před ní nepíšeme (5, 6).⁵⁵ Při psaní v italském jazyce záleží pouze na pisateli, zda před odpovídající italský výraz *ecc.* na konci výčtu čárku napíše či ne (7, 8).⁵⁶

- 5) *Ke kontrole předložte veškeré paragony, dodací listy, faktury atd.*
- 6) *Ve skladu byla spousta stolečků, taburetů, etažérů, skříněk apod.*
- 7) *[...] che esprimono le svariate circostanze (tempo, luogo, causa, ecc.)*⁵⁷
- 8) *presero carte, giornali, lettere ecc.*⁵⁸

2.2.2 Přívlastek

Takovým typem několikanásobného větného členu může být v českém jazyce i několikanásobný přívlastek, jehož jednotlivé složky mají mezi sebou vztah souřadnosti a jsou tedy odděleny čárkou. Právě přítomnost čárek v tomto případě odlišuje přívlastek několikanásobný (1) od přívlastku postupně rozvíjejícího (2), což se pak odráží také na rovině významu.⁵⁹

- 1) *Přečtu si raději jinou, zábavnou knížku.* = tato kniha nejspíše zábavná není, proto chci jinou knihu, která zábavná bude⁶⁰
- 2) *Přečtu si raději jinou zábavnou knížku.* = i tato kniha je zábavná, ale já chci jinou ze zábavných knih⁶¹

⁵⁴ A. Manzoni, *I promessi sposi*, 1985, str. 132.

⁵⁵ *Internetová jazyková příručka. Psaní čárky před spojkami a, i, ani* (podkapitola 1.1 *Poměr slučovací*). [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153#nadpis2>

⁵⁶ E. Perini, *Scrivere bene (o quasi)*, 2011, str. 18.

⁵⁷ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 13.

⁵⁸ M. Marzullo, *La punteggiatura*, 2004. Dostupné z: <http://www.accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/consulenza-linguistica/domande-risposte/punteggiatura>

⁵⁹ *Internetová jazyková příručka. Psaní čárky ve větě jednoduché* (podkapitola 5 *Přívlastek několikanásobný a postupně rozvíjející*). [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?ref=150&id=151#nadpis9>

⁶⁰ V. Staněk, *Jak psát správně čárky*, 1997, str. 15.

⁶¹ Tamtéž.

Naopak v italském jazyce se o přívlastku v souvislosti s interpunkcí příliš nemluví. Většinou se uvádí pouze obecně, že se čárka může použít ve výčtech podstatných či přídavných jmen. Nicméně také zmiňují, že mezi podstatné jméno a přídavné jméno, které ho rozvíjí, se čárka neklade.⁶² Toto pravidlo lze ovšem porušit, pokud se jedná o tzv. *aggettivo appositivo* neboli v češtině přívlastek volný. Ten se čárkou odděluje (a to z obou stran stojí-li uprostřed věty), jelikož jen doplňuje hlavní informaci a není pro zachování smyslu věty nezbytně nutný (1, 3). Přívlastek těsný (restriktivní, v italštině *aggettivo restrittivo*) se naopak jen tak lehce vypustit z věty nedá. Bez něj by totiž byl význam výpovědi jiný nebo neúplný, a proto se čárkou neodděluje (2, 4). Přítomnost či absence čárek tedy závisí na smyslu výpovědi.⁶³

- 1) *První Smetanovou operou, napsanou na libretto K. Sabiny, jsou Braniboři v Čechách.* = je to jeho první opera vůbec
- 2) *První Smetanovou operou napsanou na libretto E. Krásnohorské je Hubička.* = je to jeho první opera na její libretto
- 3) *La ragazza, triste, uscì dalla stanza.* = la stessa ragazza
- 4) *La ragazza triste uscì dalla stanza.* = non le altre ragazze

2.2.3 Vsuvka

Veškeré výrazy či věty, které lze vypustit a význam výpovědi přitom zůstane v podstatě stejný, ohraničujeme v češtině i v italštině čárkou, a to z obou stran (1, 2). Jedná se většinou o poznámky či komentáře, které vybočují z hlavní významové linie výpovědi. Čárky značící hranice takových doplňujících informací pak jakoby spojovaly konce přerušené hlavní významové linie.⁶⁴

- 1) *Radost z toho, to se ví, neměla.*
- 2) *La giustizia vale, o dovrebbe valere, per tutti.*

⁶² M. Marzullo, *La punteggiatura*, 2004. Dostupné z: <http://www.accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/consulenza-linguistica/domande-risposte/punteggiatura>

⁶³ V. Staněk, *Jak psát správně čárky*, 1997, str. 15–16; F. Ramaglia, *Aggettivi (Enciclopedia dell'Italiano, 2010)*. Dostupné z: [http://www.treccani.it/enciclopedia/aggettivi_\(altro\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/aggettivi_(altro)/)

⁶⁴ *Internetová jazyková příručka. Psaní čárky ve větě jednoduché* (podkapitola 14 Vsuvka). [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=151#nadpis27>; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 74.

Nicméně v českém jazyce existují výrazy, které již pozbyly větné platnosti a nemusí se tedy čárkami izolovat (3, 4).⁶⁵ Výrazy tohoto typu (nemusí však zcela odpovídat výrazům českým) najdeme i v italském jazyce. Tam se dává přednost psaní čárek, i když se v určitých případech toleruje i absence čárky. Jedná se o krátké výrazy (např. *infatti, comunque, perciò* apod.), které výpověď rozvíjejí a upozorňují v ní na logické vazby (5, 6).⁶⁶

- 3) *Dáš mi(,) prosím(,) tu knihu? ale Mi dai, per favore, quel libro?*
- 4) *Mimochodem(,) už je to hotové.*
- 5) *In conclusione, risulta chiaro il motivo di tanta complessità.*
- 6) *Possiamo dire(,) perciò(,) che la punteggiatura è una questione complessa.*

2.2.4 Přístavkové spojení

Pravidla psaní přístavku jsou pro oba jazyky stejná. Jedná se v zásadě o spojení výrazů označujících tu samou skutečnost. Z toho vyplývá, že jde o informace navíc, a jako takové budou odděleny čárkou stejně jako v případě vsuvky (1, 2). Pokud však přístavkový výraz zařadíme před vlastní jméno, které rozvíjí, nebude čárkou oddělen (3, 4).⁶⁷

- 1) *Obrazy Václava Špály, vynikajícího českého malíře, jsou bohatě zastoupeny v Národní galerii.*
- 2) *Stephen King, lo scrittore americano, vende milioni di copie in tutto il mondo.*
- 3) *Obrazy vynikajícího českého malíře Václava Špály jsou bohatě zastoupeny v Národní galerii.*
- 4) *Lo scrittore americano Stephen King vende milioni di copie in tutto il mondo.*

⁶⁵ Internetová jazyková příručka. Psaní čárky ve větě jednoduché. [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=151>.

⁶⁶ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 87.

⁶⁷ Internetová jazyková příručka. Psaní čárky ve větě jednoduché (kapitola 13 Přístavek). [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=151#nadpis21>; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 86.

2.2.5 Oslovení

Oslovení neboli vokativ lze také vnímat jako výraz doplňujícího charakteru, a jako takový se od okolního textu odděluje čárkami nehledě na jazyk (1, 2).⁶⁸ V italském jazyce, kde pády nejsou určeny koncovkou, pak tato čárka v podstatě přiřazuje jménu funkci vokativu a rozlišuje ho tím od podmětu (3, 4).

- 1) *Neběhej, Marku, nebo spadneš.*
- 2) *Non correre, Marco, che cadi.*
- 3) *Marco, è arrivato Paolo.*
- 4) *Marco è arrivato, Paolo.*

V češtině nicméně čárku psát nemusíme u jednoslovných pozdravů, které s oslovením často tvoří jeden rytmický celek (5).⁶⁹

- 5) *Ahoj(,) Karle!*

2.2.6 Větný člen samostatný a dodatečně připojený

České gramatiky dále uvádějí podkapitoly o větných členech samostatných a dodatečně připojených, což jsou v podstatě opět výrazy vložené do výpovědi navíc nad rámec hlavní informace, a proto se oddělují čárkou.⁷⁰ Samostatný větný člen slouží v českých textech ke zdůraznění a ve větě, kterou předchází, je zastoupen zájmenným výrazem (1–4). V italštině se jedná o tzv. příznakový slovosled, kdy je určitý výraz vyčleněn mimo jádro výpovědi a většinou je v ní pak zastoupen zájmenem. Čárka v takových případech má za úkol izolovat téma a tím ho zdůraznit (5–7).⁷¹ I přes odlišný italský přístup lze z příkladových vět usoudit, že toto pravidlo platí pro oba jazyky stejně.

- 1) *Děti, ty měl odjakživa rád.*
- 2) *Rozbitou vázu, tu jen tak neslepiš.*
- 3) *Moc mě to baví, vyřezávat ze dřeva figurky.*

⁶⁸ Internetová jazyková příručka. *Psaní čárky ve větě jednoduché* (kapitola 10 Oslovení). [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=151#nadpis16>; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 74.

⁶⁹ Internetová jazyková příručka. *Psaní čárky ve větě jednoduché* (kapitola 10 Oslovení). [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=151#nadpis16>.

⁷⁰ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 72.

⁷¹ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 87.

- 4) *Učit se, to on se učí.*
- 5) *Si sente così stanca e triste, la signora Leuca.*
- 6) *Riesco a malapena a vederle, quelle ombre vaganti nella nebbia.*
- 7) *Mangiare, mangia poco.*

Dodatečně (či dodatkově) připojený větný člen se v češtině zpravidla nachází na konci věty (8–10). Může sloužit také ke zdůraznění, anebo jako vysvětlení, doplnění výpovědi. Čárka v některých případech není povinná a často by se dala dokonce nahradit tečkou.⁷²

- 8) *Pracoval tu odjakživa, jako stavbyvedoucí.*
(*Pracoval tu odjakživa. Jako stavbyvedoucí.*)
- 9) *Utekla od něho už jednou(,) kvůli jeho milenkám.*
- 10) *Petr už přijel(,) autobusem.*

Italské gramatiky, které byly použity při zpracování této práce, se o dodatečně připojených větných členech nezmiňují. Nicméně jsou v nich popsány podobné případy, zvláště opět v souvislosti s porušením pravidla neklást čárku mezi přísudek a jeho argumenty. Jedná se o věty, ve kterých je čárka použita tam, kde by vůbec být nemusela, čímž se část výpovědi zdůrazní (11–13).⁷³ Anebo jde o tzv. výpustky, čili výpovědi, ze kterých autor určitý výraz vypustil (14).⁷⁴ V obou případech by se snadno dala namísto čárky použít tečka stejně jako v českých větách s dodatečně připojeným větným členem.

- 11) *L'amore, ha lo stesso meccanismo del gratta e vinci.*
- 12) *La cosa più spaventosa da immaginare, è che i piccoli movimenti quotidiani rappresentano qualcos'altro, sono la sineddoche della complessità.*
- 13) *Si chiama Francesca, questo romanzo.*
- 14) *Leggeva, probabilmente un libro così interessante da impedirgli di sentire ciò che dicevamo.*

⁷² Internetová jazyková příručka. *Psaní čárky ve větě jednoduché* (kapitola 11 *Dodatkově připojený větný člen*). [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=151#nadpis18>

⁷³ F. Serafini, *Questo è il punto: istruzioni per l'uso della punteggiatura*, 2012, str. 78.

⁷⁴ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 87.

2.2.7 Čárka před spojkou *a* v českém jazyce / *e* v italském

Pro češtinu platí pravidlo neklást čárku před spojku *a* (a také *i*, *ani*, *nebo*, *či*) ve významu slučovacím (1).⁷⁵ Pro italštinu platí v podstatě totéž: čárka se nepíše před spojku *e*, když uvádí složky výčtu, které jsou součástí stejné věty (2). Do jaké míry je poslední složka do věty integrována a jestli bude oddělena čárkou či nikoliv, to dle italských pravidel záleží na autorovi textu. Čárka se většinou píše buď za účelem zdůraznění konkrétní složky z řady (3),⁷⁶ nebo kvůli jednoznačnosti výpovědi (4, 5).⁷⁷ Obdobné případy české mluvnice nezmiňují.

- 1) *Viděla jsem Veroniku, Sárku, Annu a Glorii.*
- 2) *Ho visto Veronica, Sara, Anna e Gloria.*
- 3) *[...] il pensiero che don Rodrigo [...] tornerebbe glorioso e trionfante, e arrabbiato.*⁷⁸
- 4) *Facciamo le parti: Giorgio, Ada, Ugo, e Anna.* (přítomnost čárky zde podtrhuje fakt, že Ugo a Anna nemají jeden díl dohromady)
- 5) *La sua era una dieta particolare: a mezzogiorno carne e verdura, alla sera riso e insalata, e frutta a volontà.*

Italské gramatiky doporučují psát čárku před spojkou *e* také v případě výpustky slovesa, kdy má každá věta jiný podmět (6).⁷⁹

- 6) *Paolo ha disegnato una casa, e Marco un cane.*

V jazyce českém i italském se čárka klade před spojku *a/e* ve významu odporovacím (7, 8).⁸⁰

- 7) *Snažil se, a neuspěl.* (= ale neuspěl)
- 8) *Chiamava, chiamava, e nessuno rispondeva.*

⁷⁵ Internetová jazyková příručka. *Psaní čárky před spojkami a, i, ani*. [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>

⁷⁶ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 14.

⁷⁷ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 83.

⁷⁸ A. Manzoni, *I promessi sposi*, 1985, str. 466.

⁷⁹ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 84.

⁸⁰ Internetová jazyková příručka. *Psaní čárky před spojkami a, i, ani*. [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 14.

2.2.8 Čárka před spojkou *ale* v českém jazyce / *ma* v italském

Ale je v češtině spojkou odporovací, proto bude vždy oddělena čárkou (1, 2).⁸¹

- 1) *Váš byt je malý, ale útulný.*
- 2) *Dívá se, ale nevidí.*

Také v italštině je pravidlem před odporovací spojky, jakými jsou *ma*, *anzi*, *però*, *tuttavia*, psát čárku (3). Nicméně konkrétně u spojky *ma* to není vždy jednoznačné. Je-li hlavní věta krátká, čárku můžeme vynechat (4). V takovém případě navíc záleží na informační struktuře výpovědi čili významu, který chce autor sdělit. Použitím čárky před spojkou *ma* zdůraníme element jí předcházející (5). Pokud naopak čárku nepoužijeme, důraz se přesune na konec věty (6).⁸²

- 3) *Ho letto il libro che mi avevi consigliato qualche mese fa, ma non mi è piaciuto.*
- 4) *Ho letto il libro ma non mi è piaciuto.*
- 5) *Libro bello, ma troppo lungo.* (il libro era davvero bello)
- 6) *Libro bello ma troppo lungo.* (il libro era sì bello ma davvero troppo lungo)

2.2.9 Čárka před spojkou *nebo* v českém jazyce / *o* v italském

Pro psaní čárky před spojkou *nebo* (*anebo*, *či*) se v češtině uplatňují stejná pravidla jako u spojky *a*. Čárkou ji neoddělujeme, pokud je ve významu slučovacím, tzn. když vyjadřujeme volbu mezi dvěma možnostmi, které jsou libovolně zaměnitelné a které by se teoreticky mohly uskutečnit obě (1). Naopak značí-li spojka *nebo* vztah vylučovací, je nutné tyto protiklady od sebe čárkou oddělit. V takovém případě z uvedených možností platí vždy jen jedna a zároveň tyto možnosti nelze mezi sebou libovolně zaměňovat (2).⁸³

- 1) *Podejte nám zprávu písemně nebo telefonicky.*
- 2) *Pospěšte si, nebo vám ujede vlak.*

⁸¹ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 17.

⁸² S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 84.

⁸³ Internetová jazyková příručka. *Psaní čárky před spojkami nebo, či*. [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=155>

V italštině psaní čárky před spojkou *o* (*oppure*) závisí opět na stupni začlenění takto uvedených elementů či vět do výpovědi. Více významově svázané jsou elementy, které představují libovolně zaměnitelné alternativy, které se navzájem nevylučují, tudíž nebudou odděleny čárkou (3). To v podstatě v češtině odpovídá významu slučovacímu (viz příklad 1 výše). Naopak čárka se spíše klade před spojkou *o* ve významu vylučovacím, ale není to povinné (4). Opět se zde přihlíží k délce výpovědi: krátké úseky od sebe stačí oddělit jen spojkou, naopak delší části výpovědi je lepší separovat důrazněji, tedy spojkou i čárkou zároveň.⁸⁴ Zda-li je konkrétní úsek dlouhý či krátký, musí zvážit sám autor textu.

- 3) *Questa o quella per me pari sono.*
- 4) *Lo compri subito(,) oppure vuoi ripensarci?*

2.2.10 Čárka při použití dvojitých spojovacích výrazů

V českém jazyce se složky či věty uvedené dvojitým spojovacím výrazem čárkou od sebe oddělují, přičemž část výpovědi, která následuje za druhou z dvojice spojek, není povinné čárkou uzavírat (1–3).⁸⁵

- 1) *Ani mně, ani Petrovi se ještě nechtělo spát.*
- 2) *V EU je důležité umět jak francouzsky, tak anglicky.*
- 3) *Vichřice v tom okamžiku už jednak ztrácela na síle, jednak se vzdalovala.*

V jazyce italském se naopak čárky nepíší v důsledku značné integrity výpovědi (4–6). Co se týká druhé z dvojice souvztažných spojek, čárku před ni v italštině vkládáme, jsou-li tyto dvě spojky od sebe značně vzdálené (7).⁸⁶

- 4) *Né parla né lascia parlare.*
- 5) *Va bene tanto la prima soluzione quanto la seconda.*
- 6) *Mi piace sia la musica rock sia la musica classica.*
- 7) *[...] ciascuna delle congiunzioni fin qui considerate è preceduta da virgola sia quando si intende dare valore parentetico alla frase introdotta dalla stessa congiunzione, sia quando lo stesso valore viene assegnato alla frase che viene prima.*

⁸⁴ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 21.

⁸⁵ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 14–19, 50–51.

⁸⁶ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 19.

V případě českých dvojitych výrazů *bud' – nebo (či)*, *at' – nebo (či)* a italských *sia – sia*, *o – o* se pravidla shodují s těmi pro samotnou spojku *nebo* v češtině, *o* v italštině. Čárka se píše mezi věty, vyjadřuje-li spojka vztah neslučitelnosti, tj. platí-li obsah jedné věty, neplatí obsah druhé (8, 10). Naopak jedná-li se o alternativy, které teoreticky mohou nastat obě, druhá spojka se čárkou neodděluje (9, 11).⁸⁷

- 8) *Bud' budeš poslouchat, nebo můžeš odejít.*
- 9) *Virus se může dostat do krve bud' požitím nebo vdechnutím.*
- 10) *Sia che tu prenda l'autobus, sia che tu venga a piedi, ricordati l'ombrello!*
- 11) *Per accendere il gas devi usare o i fiammiferi o l'accendino.*

2.2.11 Souvětí podřadné

Jedním ze základních pravidel v českém jazyce je nepsat čárku před spojkou s významem slučovacím. Mezi větou hlavní a na ní závislou větou vedlejší je vždy jiný poměr než slučovací, proto od sebe budou pokaždé odděleny čárkou.⁸⁸

V italském jazyce se však jedná o mnohem komplexnější problematiku. Podle italské lingvistky Simone Fornary se psaní čárek před spojkami řídí sémantickými vazbami mezi větou hlavní a vedlejší (jak jsme již popsali výše v souvislosti se spojkou *ma*). Čili pokud chce autor zdůraznit obsah vedlejší věty, čárku vynechá (1). Naopak jestliže je jeho záměrem vyzdvihnout větu hlavní, čárku za ni napíše (2). Nicméně to platí pouze pro kratší věty. Jedná-li se o rozvitější souvětí, doporučuje se vždy užít čárky pro čtenářovu snadnější orientaci v textu (3).⁸⁹

- 1) *Ho perso il treno perché ho avuto un contrattempo.*
- 2) *Ho perso il treno, perché ho avuto un contrattempo.* (to, že nestihl vlak, je podstatnější než sama příčina)
- 3) *Ho perso il treno che mi avrebbe portato a Milano per vedere Desirée e Glenn prima che si imbarcassero per l'Australia, perché ho avuto un contrattempo.*

⁸⁷ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 14–16; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 21.

⁸⁸ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 33.

⁸⁹ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 85.

Nutnost rozlišení sémantických vazeb mezi větou hlavní a větou vedlejší lze pocítit především v případech, kdy přítomnost či absence čárky mění význam celé výpovědi. Čili obě varianty jsou gramaticky správně a jsou tak zcela přijatelné, ale každá z vět znamená něco jiného (4, 5).⁹⁰

- 4) *Non ha giocato come tutti si aspettavano.* = Ha giocato, ma non nel modo in cui tutti si aspettavano.
- 5) *Non ha giocato, come tutti si aspettavano.* = Non ha giocato – e tutti si aspettavano che non giocasse.

Tomuto italskému příkladu až překvapivě odpovídá v češtině případ, kde je v souvětí použito spojení zájmenných příslovcí způsobu *tak – jak*. Takové věty rovněž existují v závislosti na čárce ve dvou gramaticky správných variantách, přičemž každá z nich má poněkud jiný význam. Jediným rozdílem oproti italštině je to, že se nejdená o přítomnost či absenci čárky (protože vedlejší věty se v jazyce českém vždy čárkou oddělují), ale jde pouze o její umístění. Italský příklad bez čárky (4) koresponduje s českou větou, kde je spojovací výraz *tak – jak* čárkou rozdělen (6). Vypadá to, že díky přítomnosti jedné z dvojice zájmenných příslovcí v každé větě jsou tyto pevněji svázány, stejně jako v případě italského souvětí bez čárky, což se pak odráží na rovině významu. Naopak italskému příkladu, kde je užita čárka (5), odpovídá v češtině umístění čárky před obě zájmenná příslovce způsobu (7). V takovém případě je pak hlavní věta zcela odříznuta od věty vedlejší a jejich významové spojení je tím mnohem slabší.⁹¹

- 6) *Zařízení pracovalo přesně tak, jak jsem předpovídal.* = Zařízení pracovalo přesně takovým způsobem, jakým jsem to předpokládal.
- 7) *Zařízení pracovalo přesně, tak jak jsem předpovídal.* = Zařízení pracovalo přesně a to jsem i předpokládal.

Avšak ne všechny italské mluvnice se zmiňují o sémantických vazbách, které popisuje Simone Fornara. Nejčastěji se na toto téma dočteme pouze obecné shrnutí, že čárka se klade mezi větu hlavní a různé druhy vět vedlejších.⁹² Nicméně při porovnání vět (nejen příkladových) rozličných italských gramatik lze nalézt jisté

⁹⁰ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 74.

⁹¹ *Internetová jazyková příručka. Psaní čárky v souvětí. Věty s tak(,) jak.* [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=150#nadpis12>

⁹² M. Dardano, P. Trifone, *Grammatica italiana: con nozioni di linguistica*, 1999, str. 696; M. Marzullo, *La punteggiatura*, 2004. Dostupné z: <http://www.accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/consulenza-linguistica/domande-risposte/punteggiatura>

nesrovnalosti v tom, kdy čárku napsat a kdy ne, což by snadno objasnil právě vliv sémantických vazeb.

Vzhledem k neuspokojivým informacím v použitých italských zdrojích byly případy, které nejsou dostatečně probrány a popsány, podpořeny korpusovou rešerší. Na vyhledání vedlejších vět v korpusu neexistuje žádný vzorec, proto bylo k nalezení jednotlivých druhů vedlejších vět užito konkrétních spojovacích výrazů. Samotná analýza přítomnosti či absence čárky pak byla prováděna ručně, a to z několika důvodů. Jednak bylo nutné rozlišit a vyloučit případy, kdy je spojovacím výrazem připojen pouze větný člen a nejedná se tedy o souvětí. Dále se muselo ověřit, jestli případná čárka opravdu odděluje zkoumanou větu vedlejší od její řídicí věty, nebo jestli se vztahuje např. k jiné, vložené, větě či větnému členu, anebo jestli je zkoumaná vedlejší věta do výpovědi volně vložena a jedná se tedy o čárku ohraničující vsuvky a jako takovou ji nelze do analýzy započítat. A v neposlední řadě bylo třeba správně vymezit požadovaný druh vedlejší věty, protože některé spojky mohou mít více významů. Vzhledem ke značnému rozsahu výskytů byly jednotlivé rozbory prováděny vždy na několika náhodných vzorcích a získané hodnoty byly následně zprůměrovány. Uvedené celkové procentuální výsledky jsou tedy pouze přibližné.

V obou jazycích by se čárkou měly oddělovat:

Vedlejší věty příslovečné časové

V českém jazyce se vedlejší věty příslovečné časové, stejně jako všechny vedlejší věty, čárkou oddělují (1, 2).⁹³

- 1) *Čekal jsem, až zhasne.*
- 2) *Přece už včera, když jsem s tebou šla domů, sis musel všimnout toho vysokého pána s holí.*

V italštině je sice najdeme na seznamu vedlejších vět, které od věty hlavní odděluje čárka,⁹⁴ nicméně to v některých případech neplatí. Čárka se píše, když vedlejší věta předchází větu hlavní, v opačném případě můžeme čárku vynechat (3). Dále záleží, kde chce mít autor informační centrum výpovědi (4). A v neposlední řadě nesmíme

⁹³ *Internetová jazyková příručka. Psaní čárky v souvětí.* [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=150>

⁹⁴ M. Marzullo, *La punteggiatura*, 2004. Dostupné z: <http://www.accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/consulenza-linguistica/domande-risposte/punteggiatura>

zapomenout, že spojky *mentre* a *quando* lze použít s různým významem (5, 6).⁹⁵ Všechny tyto faktory lze zahrnout do výše uvedené teorie o sémantických vazbách.

- 3) *Sarò contenta quando avrò finito il lavoro.* (čárku lze vynechat díky krátkosti vět a finální pozici rématu)
- 4) *Sarò contenta, quando avrò finito il lavoro.* (přerušení čárkou přesune intonační vrchol a réma na slovo *contenta*)
- 5) *Non riesce a concentrarsi mentre (quando) intorno c'è rumore.* (zde je spojka v časovém významu, čárku nevyžaduje)
- 6) *Te ne stai in ozio, mentre (quando) dovresti impegnarti seriamente.* (naopak v tomto případě má spojka význam opozice, která je užitím čárky příhodně vyznačena)

Vedlejší věty přípusťkové

Jako jediné z vedlejších vět se přípusťkové věty čárkou oddělují vždy a v obou jazycích (7–12). Rozbor italského korpusu prokázal přítomnost čárky v 84% případů.⁹⁶

- 7) *Nebudu jíst, i když mám hlad.*
- 8) *Neudělali to, ačkoliv jsem je žádala.*
- 9) *Přestože ho chtěla vidět, na to setkání nešla.*
- 10) *Era ancora forte, benché fosse in avanti con gli anni.*
- 11) *Benché abbia fame, non mangerò.*
- 12) *Non è venuto, sebbene fosse stato invitato.*

Vedlejší věty podmínkové

Podmínkové souvětí je také na seznamu vět, u kterých se v italštině píše čárka stejně jako v češtině (13–18).

- 13) *Když tu zůstanu, nic se nestane.*
- 14) *Pomůžu ti, jestli chceš.*
- 15) *Kdybychom měli peníze, odjeli bychom někam daleko.*
- 16) *Se continuerà a piovere, resteremo a casa.*
- 17) *Ti aiuto, se vuoi.*

⁹⁵ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 22.

⁹⁶ P. Štichauer, M. Vavřín, *Korpus InterCorp – italština, verze 8 z 4. 6. 2015*. [online] Dostupný z: <http://www.korpus.cz>

18) *Se l'avessi saputo, non l'avrei fatto.*

Nicméně je možné setkat se i se souvětím bez čárky (19–21). Z analýzy italského korpusu vyplývá, že čárku obsahuje 70% podmínkových vět (pokud věta vedlejší předchází větu hlavní, je to dokonce 80%).⁹⁷

19) *Stanotte possiamo fornirle un letto abbastanza facilmente se deve fare un lungo viaggio.*

20) *La denuncia viene respinta se gli elementi di prova [...] non sono sufficienti per giustificare l'inizio di un'inchiesta.*

21) *L'apertura del nostro mercato non rappresenta un'iniziativa totalmente dannosa a patto che gli stessi standard siano in vigore in tutti i paesi.*

Vedlejší věty, které se v italštině (na rozdíl od češtiny) čárkou neoddělují:

Vedlejší věty podmětne

1) *Je jasné, že má pravdu.*

2) *Kdo hledá, najde.*

3) *Je nutné, aby to dodělal.*

ale

4) *È chiaro che lui ha ragione.*

5) *Bisogna che io vada.*

6) *Sembra che la festa sia riuscita.*

Vedlejší věty předmětne

7) *Myslíme si, že je to podvod.*

8) *Připouštím, že jsem se zmýlil.*

9) *Není si jistý, že to chce.*

ale

10) *Ti dico che è la verità.*

11) *Ammetto che mi sono sbagliato.*

12) *Sono convinto che sei d'accordo con me.*

⁹⁷ P. Štichauer, M. Vavřín, *Korpus InterCorp – italština, verze 8 z 4. 6. 2015*. [online] Dostupný z: <http://www.korpus.cz>

Nepřímé otázky

- 13) *Řekni mi, v kolik hodin se vrátíš domů.*
- 14) *Zeptal jsem se jí, kolik má let.*
- 15) *Chtěli vědět, kam pojedeme na dovolenou.*

ale

- 16) *Dimmi a che ora torni a casa.*
- 17) *Le ho chiesto quanti anni aveva.*
- 18) *Fammi sapere se posso fare qualcosa.*

Vedlejší věty účelové

- 19) *Roman pilně studoval, aby uspěl.*
- 20) *Pospíšil si, aby to stihl.*
- 21) *Musíme udělat všechno, abychom ji pomohli.*

ale

- 22) *Torno a dirlo perché ve ne ricordiate.*
- 23) *Te l'ho detto affinché tu possa decidere.*
- 24) *Mi preoccupai che Teresa fosse tornata a casa.*

Průzkum italských textů v korpusu to potvrdil v 74% případů účelových vět.⁹⁸

Vedlejší věty příslovečné místní

- 25) *Sejdeme se tam, kde to bude lepší.*
- 26) *Šel tam, kam ho zvali.*
- 27) *Budu ho sledovat, kamkoli půjde.*

ale

- 28) *Veronica indicò verso il luogo dove abitava quello strano uomo.*
- 29) *Questo è un posto da dove si vede tutta la città.*
- 30) *Lo seguirò dovunque lui vada.*

Italské zdroje, z kterých tato práce čerpá, se o vedlejších větách příslovečných místních nezmiňují. Nicméně z korpusového rozboru vyplývá, že se čárkou oddělují pouze v 22% případů a to zvláště, pokud se jedná o větu delšího charakteru (31).⁹⁹

⁹⁸ P. Štichauer, M. Vavřín, *Korpus InterCorp – italština, verze 8 z 4. 6. 2015*. [online] Dostupný z: <http://www.korpus.cz>

- 31) *Ma si tratta di progetti difficili da mettere in pratica in molti paesi europei, dove le istituzioni private sono generalmente considerate inferiori e dove le leggi esistenti dovrebbero essere modificate.*

Vedlejší věty příslovečné způsobové

- 32) *Nepromarni svůj život, jako jsem to udělala já.*
33) *Dávala se na něj, jako by ho nikdy předtím neviděla*
34) *Řekl to tak, že to nedávalo vůbec smysl.*
ale
35) *Non è ancora apprezzato dal pubblico come dovrebbe essere.*
36) *[...] il testo riconosce i notevoli limiti della lotta contro i paradisi fiscali così come essa è stata condotta fino ad ora.*
37) *Nel modo in cui lo fanno loro non è propriamente giocare per denaro.*

Rovněž vedlejší věty způsobové jsou v použitých zdrojích opomenuty. Hodnoty získané z korpusu však ukazují 76% případů bez čárky.¹⁰⁰

Zvláštní případy:

Vedlejší věty příčinné

Příčinné věty nejsou v českém jazyce výjimkou, a tak se rovněž od věty hlavní vždy oddělují čárkou (1–3).

- 1) *Nikam nejdu, protože je mi špatně.*
2) *Vezmu si deštník, neboť prší.*
3) *Protože byl ve skvělé formě, závod s přehledem vyhrál.*

V italském jazyce to však není tak jednoznačné. Analýza korpusu ukázala, že čárka se vyskytuje jenom v 58% případů (4, 5). Absence čárky je tedy poměrně běžná (6, 7). Jediným pevným pravidlem, které z korpusových textů vyčteme, je psát čárku za vedlejší větu příčinnou, nachází-li se před větou hlavní (8).¹⁰¹

- 4) *E così sarà, poiché io gliel'ho letto negli occhi [...].*

⁹⁹ P. Štichauer, M. Vavřín, *Korpus InterCorp – italština, verze 8 z 4. 6. 2015*. [online] Dostupný z: <http://www.korpus.cz>

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

- 5) *[...] si era inventata la storia della vedovanza per avere un passato da raccontare, perché del suo vero passato non c'era nulla da dire.*
- 6) *Non l'ho comprato perché non mi piaceva.*
- 7) *Prendo l'ombrello poiché piove.*
- 8) *Poiché piove, prendo l'ombrello.*

Vedlejší věty vztahné (přívlastkové)

Vztahné věty se v češtině bez výjimky ohraničují čárkami (1–3).

- 1) *Dívka, kterou jsem ti představil, se jmenuje Anna.*
- 2) *Nedívám se na televizní programy, které mi připadají nudné.*
- 3) *To je město, do kterého se vždy rád vracím.*

V italštině existují dva typy vztahných vět, které se od sebe rozpoznají právě přítomností či absencí čárky. V podstatě fungují na principu srovnatelném s českým přívlastkem těsným a volným. První typ (*relativa restrittiva*) slouží k vymezení či upřesnění významu větného členu, který rozvíjí a na kterém závisí. Tato vedlejší věta dotváří celkový význam výpovědi, je s větou hlavní pevně svázaná, tudíž se čárkou neodděluje (4, 5). Druhý typ (*relativa appositiva*) pouze přidává informace navíc, které nijak výrazně nemění celkový význam výpovědi. S hlavní větou má tedy volnější vztah a odděluje se od ní čárkou (6, 7). Často je mezi těmito dvěma typy vztahných vět významový rozdíl (8, 9).¹⁰²

- 4) *La ragazza che ti ho presentato si chiama Anna.*
- 5) *Lei è l'amica con cui andrò a Londra.*
- 6) *Tom, che è il fratello di Sara, è molto simpatico.*
- 7) *Roma, che è la capitale d'Italia, vale la pena di vedere.*
- 8) *Non seguo i programmi televisivi che mi sembrano noiosi.* (nesleduji pouze ty nudné)
- 9) *Non seguo i programmi televisivi, che mi sembrano noiosi.* (nesleduji žádné, jelikož mi všechny připadají nudné)

¹⁰² B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 74–76.

2.2.12 Další pravidla

Výše uvedené případy užití čárky nepředstavují pro český jazyk kompletní výčet pravidel. Další případy se většinou vztahují ke specifickým výrazům a ustáleným slovním spojením (přehledný soupis všech pravidel viz např. *Internetová jazyková příručka*¹⁰³). Italské zdroje, z kterých tato práce čerpá, se pravidly psaní čárky nezabývají tak podrobně jako některé české zdroje. Uvést zde další případy by tedy bylo pouze jednostranné a nijak by nepřispělo ke konkrétnímu srovnávání obou jazyků.

Z použitých zdrojů je zřejmé, že italská pravidla pro psaní čárky jsou spíše obecného rázu. Z toho důvodu nejsou tak rozsáhlá jako ta česká a jejich interpretace je mnohdy volnější.

V celkovém shrnutí lze konstatovat, že v češtině i v italštině čárka shodně zastává ve srovnání s ostatními interpunkčními znaky nejvíce rozličných funkcí, čímž je její užití nejsložitější. Samotná pravidla psaní čárky se v jednotlivých jazycích shodují pouze částečně.

2.3 **Středník / Punto e virgola**

;

Dalším interpunkčním znaménkem, které je příhodné představit právě po tečce a čárce, je středník. Užívá se totiž tam, kde by rozdělení čárkou bylo příliš slabé a ukončení tečkou naopak příliš výrazné. Vnímání rozdílné síly těchto tří znaků však záleží na pisateli a ten si většinou vystačí právě jen s tečkou a čárkou, jak zjistili čeští i italští jazykovědci.¹⁰⁴

Zřejmě tím nejběžnějším důvodem k použití středníku je výčet, jehož jednotlivé sousedící složky již uvnitř obsahují čárky, a proto, aby byly hranice mezi takovými prvky výčtu jasné, je nutné oddělit je od sebe středníkem (1, 2).¹⁰⁵

- 1) *Do skupiny západoslovanských jazyků patří: čeština, slovenština; horní a dolní lužická srbština, polština; vymřelá polabština a pomořanština.*

¹⁰³ *Internetová jazyková příručka* (kapitola Pravopis – Interpunkce). [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

¹⁰⁴ D. Behún, P. Behún, *Pište správně česky*, 2010, str. 166; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 80.

¹⁰⁵ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 97; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 91.

- 2) *Ce n'era per tutti i gusti: i più esagitati, che se la prendevano con le istituzioni; i più ragionevoli, che pensavano a un episodio fortuito; quelli incerti, che non sapevano che parte prendere;...*

Středník může najít uplatnění také v souvětí, kde by opět přemíra čárek byla matoucí a zároveň rozdělení vět tečkou příliš silné (3, 4), anebo kde chce autor zdůraznit významové propojení vět, které ovšem není tolik těsné, aby použil čárku (5, 6).¹⁰⁶

- 3) *Turisté mohou na náměstí obdivovat krásnou kašnu; mince, které do ní lidé házejí, dokreslují romantickou atmosféru.*
- 4) *Entrò nel recinto chiamando ad alta voce il figlio, travolse altre quattro persone mentre compiva una sorta di carosello dando di spada verso ogni punto cardinale; Roberto, sbucando dalla paglia, lo vide da lontano, e prima che il padre riconobbe Pagnufli, il cavallo paterno con cui giocava da anni.*¹⁰⁷
- 5) *Nemůžeme Vaši žádosti vyhovět; všechny pokoje jsou obsazeny.*
- 6) *Si mise ad aspettare accanto alla soglia, fumando; poi si occupò a guardare i disegni e le scritte sui muri.*

Ač se jedná o znaménko často opomíjené a méně frekventované, má středník v českém i italském textu své opodstatnění. Pravidla psaní středníku jsou pro oba jazyky shodná.

2.4 Otazník / Punto interrogativo (punto di domanda)

?

Otazník se používá shodně v obou jazycích k zakončení tázací výpovědi čili k vyjádření otázky přímé (1–4).¹⁰⁸

- 1) *Máš hlad?*
- 2) *Co budeme dělat, až přestane pršet?*
- 3) *Lui rimane qui?*

¹⁰⁶ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 97; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 67.

¹⁰⁷ U. Eco, *L'isola del giorno prima*, 1994, str. 48.

¹⁰⁸ V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010, str. 330; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 92.

4) *Davvero?*

Naopak v nepřímých otázkách se píše v češtině i italštině na konci tečka (5, 6).¹⁰⁹

5) *Ptám se tě, kdo to přišel.*

6) *Vorrei sapere se lui rimane qui.*

Kromě toho se v obou jazycích můžeme setkat i s otazníkem v závorkách. Ten značí, že autor výpovědi má pochybnosti o platnosti výrazu či tvrzení, za kterým je tento otazník napsán (7, 8).¹¹⁰

7) *Vsichni mu závidí jeho šťastné (?) manželství.*

8) *[...] è indubbio che l'Italia dei poveracci dell'immediato dopoguerra, per quanto viziata (?) da un sistema politico anomalo [...] aveva cambiato immagine, oltre che condizione, negli anni Settanta e Ottanta.*¹¹¹

Na rozdíl od tečky může za otazníkem následovat i malé písmeno a to v případě, že je tázací výraz integrován do výpovědi.¹¹² Na základě příkladů lze konstatovat, že v české výpovědi se takový výraz většinou chová jako větný člen, jehož nedílnou součástí otazník je (9, 10). Anebo jde o tzv. nevlastní přímou řeč, která není ohraničena uvozovkami (11).¹¹³ Naopak v italštině se častěji jedná o celou větu otazníkem rozdělenou na více částí (12, 13), ale není to pravidlem (14).

9) *Na druhý pád se ptáme otázkami koho? čeho? či?*¹¹⁴

10) *Stále se na něho obrací s otázkou: Kdy už odevzdáš svoji práci?, ale odpovědi se mu nedostává.*¹¹⁵

11) *Že by se otec vrátil? lekla se a odskočila od stolu.*¹¹⁶

12) *Ma che cos'era il sole? Quale giorno portava? sopra i latrati del buio.*¹¹⁷

13) *– Volete tacere? o volete rovinarmi del tutto?*¹¹⁸

¹⁰⁹ V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010, str. 330; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 92.

¹¹⁰ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 116; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 94.

¹¹¹ I. Diamanti, *Quando l'Italia si guarda allo specchio*, «la Repubblica», 29.12.2002, str. 14.

¹¹² L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 116; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 94.

¹¹³ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003, str. 44.

¹¹⁴ M. Dokulil, *Rozdělovací znaménka v nových Pravidlech českého pravopisu, Naše řeč*, 1958, str. 137.

¹¹⁵ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 116.

¹¹⁶ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003, str. 44.

¹¹⁷ C. E. Gadda, *La cognizione del dolore*, 1987, str. 258.

¹¹⁸ A. Manzoni, *I promessi sposi*, 1985, str. 23.

- 14) *Possibile che fosse accaduto tutto così rapidamente? la domanda ci tormentava all'inverosimile.*¹¹⁹

2.5 Vykríčník / Punto esclamativo

!

Také pravidla psaní vykřičníku se v obou jazycích shodují. Tento interpunkční znak připisuje výpovědi nápadný zvolací ráz a používá se tedy k zakončení rozkazů či zvolání (1–4).¹²⁰

- 1) *Jirko! Honem! Tudy!*
- 2) *Ty se máš!*
- 3) *Tu rimani qui!*
- 4) *Accidenti!*

Obdobně jako otazník lze i vykřičník uzavřít závorkami, čímž autor textu naznačí svůj nesouhlas, podiv, nebo protest vztahující se k předešlému úseku výpovědi (5, 6).¹²¹

- 5) *Vloni jsme byli podruhé (!) obětí povodní.*
- 6) *Ha promesso di mantenere tutte (!) le promesse.*

Pokud za vykřičníkem výpověď dále pokračuje, bude začínat malým písmenem (7–11).¹²² Jde o stejný jev, jaký jsme popsali výše u otazníku.

- 7) *Neříkej hop! dokuds nepřeskočil.*¹²³
- 8) *Říkal jsem ti Dej pozor!, protože jsem do věci lépe viděl.*¹²⁴
- 9) *Vzpamatuj se! znělo jí hlavou.*¹²⁵
- 10) *Quindici giorni! oh questa sì ch'è nuova!*¹²⁶
- 11) *Era tutto così assurdo! non riuscivo a capacitarmi di quanto avevo davanti agli occhi.*¹²⁷

¹¹⁹ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 92.

¹²⁰ V. Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, 2010, str. 330; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 92.

¹²¹ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003, str. 45; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 92.

¹²² Tamtéž.

¹²³ M. Dokulil, Rozdělovací znaménka v nových Pravidlech českého pravopisu, *Naše řeč*, 1958, str. 137.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003, str. 45.

¹²⁶ A. Manzoni, *I promessi sposi*, 1985, str. 29.

¹²⁷ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 92.

I přesto, že označují zcela odlišné jevy, vykřičník a otazník se často probírají dohromady, protože v jejich užití můžeme pozorovat jistou analogii. Jak v češtině, tak v italštině oba znaky zakončují výpověď (vykřičník rozkazovacího charakteru, případně zvolacího; otazník tázacího); i přes jejich koncovou platnost se mohou nacházet uvnitř výpovědi, kde po nich následuje malé písmeno; a oba jsou kombinovatelné se závorkami k vyjádření pisatelova postoje k určitému výrazu ve větě. Navíc se dají kombinovat i vzájemně, čímž připisují výpovědi tón údivu (12, 13).¹²⁸

12) *Ona ti to řekla?!*

13) *Tu rimani qui?!*

Psaní otazníku i vykřičníku se v obou jazycích řídí stejnými pravidly.

2.6 Dvojtečka / Due punti

:

Souhrnně lze konstatovat, že v obou jazycích dvojtečka rozděluje výpověď na dvě části, které spolu úzce souvisí, navzájem se doplňují.

Dvojtečku v textu píšeme, když chceme uvést výčet (1, 2) nebo přímou řeč, případně citaci (3–5).¹²⁹

- 1) *Připravíme si všechny suroviny: maso, sůl, cibuli, koření a olivový olej.*
- 2) *Per scrivere bene, alcuni ingredienti sono indispensabili: buone idee, capacità di organizzarsi, padronanza della lingua e della grammatica, ampio vocabolario e volontà di migliorarsi.*
- 3) *Ivana Christová [...] v titulku rozhovoru zdůrazňuje: „Nahá bych se nefotila!“*
- 4) *[...] nezapomínejme na Čapkova slova: „Zvykne-li si člověk bavit se náhražkami života, ztrácí schopnost bavit se životem samým.“*
- 5) *Paolo esclamò: «Accidenti, mai visto niente di simile!»*

¹²⁸ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 117; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 92.

¹²⁹ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003, str. 46–47; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 87–89.

Kromě uvozující funkce může být dvojtečka použita ve významu vysvětlujícím, tj. chceme-li vysvětlit či rozvést předchozí výpověď bez užití spojky či jiných výrazů (6–9).¹³⁰

- 6) *Není už proč váhat: všechno je jasné.*
- 7) *Ve vypjaté situaci se poprvé projevila Zdenina nepříjemná charakterová vada: sobectví.*
- 8) *Facciamo una pausa: siamo stanchi.*
- 9) *Il libro che ho letto era noiosissimo: mi addormentai dopo due pagine.*

Dvojtečka se v obou jazycích používá stejným způsobem.

2.7 Tři tečky / Puntini di sospensione

...

Výpustka běžně známá pod pojmem tři tečky slouží v textech českých i italských k zaznamenání neukončené nebo přerušované promluvy (1–5).¹³¹ Autor tímto způsobem může naznačit jednak váhání, pauzu v promluvě, ale také koktání, či pokračování výčtu.

- 1) *Jestli nepřestaneš zlobit, tak...*
- 2) *Víte... já bych... mohl bych... si tady u vás sednout... na chvíli...*
- 3) *Pořád jsme opakovali: jedna, dva, tři, ..., deset, ..., až do dvaceti.*
- 4) *Luigi mi ha detto di raccontarti che... accidenti! non mi viene più in mente...*
- 5) *Ma volendo raccomandarla, s'andava intrigando e imbrogliando: – volevo dire... non intendo dire... cioè, volevo dire...*¹³²

V obou jazycích se tři tečky používají dle stejných pravidel.

¹³⁰ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003, str. 46–47; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 87–89.

¹³¹ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003, str. 46–50; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 93.

¹³² A. Manzoni, *I promessi sposi*, 1985, str. 76.

2.8 Pomlčka / Lineetta (*trattino lungo*)

—

V českém jazyce bývá pomlčka často chybně zaměňována za spojovník, který po grafické stránce představuje linku kratší, na rozdíl od pomlčky se neodděluje mezerami a neužívá se na větné úrovni, nýbrž v rámci slov (např. *bude-li*, *Frýdek-Místek*, *česko-italský*, apod.).¹³³ V italském jazyce jsou pomlčka a spojovník někdy označovány jako dva rozdílné typy jednoho znaku (*trattino: lungo e breve*), přičemž každý typ má jinou funkci.¹³⁴ Českému spojovníku tedy v italštině odpovídá *trattino breve* a to grafickou podobou i užitím mimo větnou rovinu (např. *afro-americano*, *la partita Italia-Francia*, apod.).

Obecně lze konstatovat, že pomlčka představuje v textu výraznější pauzu. V obou jazycích se pomlčky užívají místo čárek pro ještě výraznější ohraničení vsuvky (1, 2).¹³⁵

- 1) *Senoseč – to už jsme si říkali – je doba bouřek.*
- 2) *Il cielo – benché vi fosse qualche piccola nuvola – era di un azzurro intensissimo.*

Kromě vsuvek lze v češtině i v dalších případech pomlčkou nahradit čárku i případný spojovací výraz (3).¹³⁶ Toto užití se do italského jazyka teprve postupně dostává vlivem anglosaských zemí (4).¹³⁷

- 3) *Maturitu nemám – herec nemusí být vědec.*
- 4) *Questo è davvero una cosa rara – una sconfitta che non fa male.*

Dále může v češtině stát pomlčka na konci výpovědního celku a zastávat stejnou funkci jako tři tečky, jež naznačují pomlku v promluvě či vynechaný výraz (5).¹³⁸ Italští lingvisté se o tomto užití nezmiňují.

- 5) *Už toho mám opravdu dost, ty jeden nezodpovědný –*

Naopak v italštině může pomlčka navíc sloužit k uvozování přímé řeči.¹³⁹ V případě, že se přímá řeč vyskytuje bez uvozovací věty či jiných komentářů, píše se

¹³³ D. Behún, P. Behún, *Pište správně česky*, 2010, str. 167.

¹³⁴ M. Marzullo, *La punteggiatura*, 2004. Dostupné z: <http://www.accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/consulenza-linguistica/domande-risposte/punteggiatura>

¹³⁵ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003, str. 49; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 96.

¹³⁶ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003, str. 49.

¹³⁷ F. Serafini, *Questo è il punto: istruzioni per l'uso della punteggiatura*, 2012, str. 69.

¹³⁸ J. Svobodová, *Průvodce českou interpunkcí*, 2003, str. 48.

pomlčka pouze na začátku a jednotlivé promluvy jsou navíc každá na novém řádku (6). Je-li k přímé řeči připojena uvozovací věta, píše se zpravidla pomlčka před i za přímou řeč (7–9). Z příkladů lze vyvodit, že přímá řeč ohraničená pomlčkami již nemusí být ukončená tečkou případně čárkou. V českém jazyce se v současnosti rovněž vyskytuje uvozování přímé řeči pomlčkou, ale není to příliš časté (10).¹⁴⁰

- 6) – *Hai comprato il giornale?*
– *No, non ho fatto in tempo.*
- 7) – *Hai comprato il giornale?* – *chiese Mario in tono dubbioso.*
– *No, non ho fatto in tempo* – *rispose Anna.* – *Passerò in edicola più tardi.*
- 8) *Egli dichiarò:* – *Sarebbe meglio restar qui* – *e non disse più nulla.*
- 9) – *Sì, sì,* – *promise mio padre e in quello stesso istante si levò a andò alla poltrona.*
- 10) – *Čím se živíte?* – *Překládám.* – *To máte říct rovnou, že děláte skladníka!*

Pravidla psaní pomlček nejsou pro oba jazyky zcela totožná. V češtině pomlčka ohraničuje vsuvky, nahrazuje čárku a spojovací výraz, naznačuje neukončenou výpověď a výjimečně i uvozuje přímou řeč. V italštině má pomlčka dvě hlavní funkce: ohraničuje vsuvky a uvozuje přímou řeč.

2.9 Závorky / Parentesi

()

[]

Základním českým i italským pravidlem je, že se závorky vyskytují vždy v páru, tzn. musí být pokaždé uzavřeny. Za zmínku rovněž stojí fakt, že přiléhají těsně k výrazům, které jsou v nich uzavřeny.

Nejčastěji se v obou jazycích používají závorky kulaté (italsky *parentesi tonde*) a to k ohraničení výrazu (větné nebo nevětné povahy) vloženého do výpovědi volně,

¹³⁹ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 96.

¹⁴⁰ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 130.

jakoby dodatečně, často bez jakéhokoli gramatického vztahu ke zbytku výpovědi. Tyto výrazy doplňují či komentují obsah výpovědi (1, 2).¹⁴¹

- 1) *Zjistěte, jaké knihy z teorie literatury (zejména o jazyce uměleckých děl) byste si zde mohli vypůjčit a jestli byste si je mohli vypůjčit domů (popř. za jakých podmínek).*
- 2) *Melissa (poiché ha molta fame) mangia avidamente la mela.*

Hranaté závorky (*parentesi quadre*) se uplatňují zvláště v citacích, kde označují jakýkoliv zásah do původního textu, tzn. výraz upravený, vložený navíc, či naopak vynechaný (3, 4).¹⁴²

- 3) původní věta: *Prohlásil, že se o jeho dílo intenzivně zajímá.*
upravená věta: *Prohlásil, že se o [Čapkovo] dílo intenzivně zajímá.*
- 4) původní věta: *Melissa (poiché ha molta fame) mangia avidamente la mela.*
upravená věta: *Melissa [...] mangia avidamente la mela.*

Okrajově lze pak hranaté závorky využít také v případě, chceme-li výraz v závorkách vložit do textu, který již závorky ohraničují (5, 6).¹⁴³

- 5) *(Celý proces dále opakujeme [až do jeho ukončení].)*
- 6) *Ippodromo (dal greco hippodromos [hippos, cavallo, dromos, corsa]).*

Závorky se užívají v obou jazycích stejným způsobem. Ovšem k problematice kombinování závorek s dalšími interpunkčními znaky přistupují lingvisté různě (pokud vůbec).

Pro český přístup je typické ohlížet se na význam výpovědního celku: v případě, že závorkami ohraničíme pouze část výpovědi, bude interpunkční znaménko ukončující výpověď až za závorkou (7, 8); avšak je-li do závorek uzavřena celá výpověď, bude posledním znakem závorka (8).¹⁴⁴ Jinými slovy když výraz v závorkách odstraníme (včetně interpunkce, která se nacházela uvnitř závorek), měla by být výpověď formálně stále zcela správná.

- 7) *Ve volné přírodě zde dosud žije řada hlodavců (například kapybary).*

¹⁴¹ L. Janovec, *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*, 2006, str. 123; S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 97.

¹⁴² D. Behún, P. Behún, *Pište správně česky*, 2010, str. 177; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 40.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ D. Behún, P. Behún, *Pište správně česky*, 2010, str. 175–177.

- 8) *Když jsem nakonec dorazil domů (a málem se mi to nepodařilo), byl jsem v šoku.*
- 9) *[...] Dále kontrolujte osoby přicházející dovnitř. (Uvedené pokyny je třeba respektovat za všech okolností.)*

Naopak pro italské lingvisty zdá se být rozhodujícím faktorem konkrétní interpunkční znak, který přijde se závorkou do kontaktu. Pravidlo zní: psát otazník a vykřičník před uzavírací závorku (10, 11) a ostatní interpunkční znaky za ni (12).¹⁴⁵ Pouze v Treccaniho gramatice je k této poučce dodatek, že záleží, jestli se otazník či vykřičník vztahuje pouze k výrazu v závorkách nebo k celé výpovědi (13, 14).¹⁴⁶

- 10) *Devo necessariamente vederla (dove troverò il tempo per farlo?) per restituirle il suo portachiavi.*
- 11) *Sono venuto a sapere (non mi pare vero!) che sei stato in televisione.*
- 12) *Non vi parlerò a vuoto (se avrete la grazia di ascoltarmi), ma vi porterò prove tangibili della mia innocenza.*
- 13) *Credete davvero che questo succeda solo da noi (in Italia, intendo)?*
- 14) *Sono davvero insopportabili, questi giornali scandalistici (quotidiani compresi)!*

2.10 Uvozovky / Virgolette

Z grafického hlediska se jedná o nejkomplexnější interpunkční znaménko, neboť pisatel může volit hned z několika odlišných znaků, které se navíc v různých jazycích mohou lišit.

Mezi základní varianty uvozovek pro český jazyk patří:

- „ “ dvojité
- , ‘ jednoduché

České dvojité a jednoduché uvozovky mají v tištěné podobě tvar číslice 9 a 6, přičemž první z páru se píše vždy dole a druhá pak uzavírá ohraničený text nahoře.

¹⁴⁵ L. Serianni, *Grammatica italiana: italiano comune e lingua letteraria*, 1989, str. 80; M. Marzullo, *La punteggiatura*, 2004. Dostupné z: <http://www.accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/consulenza-linguistica/domande-risposte/punteggiatura>

¹⁴⁶ *La grammatica italiana* Parentesi tonde, 2012. Dostupné z: [http://www.treccani.it/enciclopedia/parentesi-tonde_\(La_grammatica_italiana\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/parentesi-tonde_(La_grammatica_italiana)/)

Primárně se užívá dvojitých uvozovek, ty jednoduché se píší v textu, který již uvozovkami ohraničen je.¹⁴⁷

Další variantou uvozovek, která je v češtině považována za správnou, jsou tzv. uvozovky boční » « (případně i jednoduché boční › ‹).¹⁴⁸ Jejich užívání je však natolik okrajové, že většina zdrojů, z nichž tato práce čerpala, se o nich nezmiňuje.

Mezi základní varianty uvozovek pro italský jazyk se řadí:

- « » dvojité a nízké: *virgolette basse*, zvané též francouzské, nebo *caporali* (jelikož se svým vzhledem podobají vojenským výložkám)
- “ ” dvojité a vysoké: *virgolette alte*, tzv. anglické
- ‘ ’ jednoduché a vysoké: *virgolette apici*, tzv. německé

Oba typy dvojitých uvozovek jsou, co do užití, zaměnitelné. Důležité je samozřejmě zachovat v celém díle stejný styl. Jednoduché uvozovky se v italském jazyce neužívají příliš často.¹⁴⁹ Na rozdíl od češtiny totiž lze v italských textech (je-li třeba dát do uvozovek část výpovědi, která již v uvozovkách je) využít kombinace dvojitých uvozovek nízkých s dvojitými vysokými.

V obou jazycích, nehledě na grafickou podobu, lze uvozovkám připsat stejné základní vlastnosti, jaké mají závorky: nachází se vždy v páru a jsou v těsném kontaktu s výrazy, které ohraničují.

České i italské uvozovky mají v textu dvě hlavní funkce. Tou první je ohraničit přímou řeč či jakoukoli jinou citaci.¹⁵⁰ Za tímto účelem se nejčastěji používají dvojité uvozovky jak v češtině (1, 2), tak i v italštině (3, 4), nicméně v každém z jazyků se píší jiným způsobem (jak bylo již uvedeno). V italském jazyce lze libovolně volit nejen mezi nízkými uvozovkami a vysokými, ale navíc je možné v případě přímé řeči uvozovky nahradit pomlčkou (viz výše kapitola 2.8 Pomlčka). Často v italských

¹⁴⁷ *Internetová jazyková příručka. Uvozovky.* [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162>

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 28; M. Marzullo, *La punteggiatura*, 2004. Dostupné z: <http://www.accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/consulenza-linguistica/domande-risposte/punteggiatura>

¹⁵⁰ *Internetová jazyková příručka. Uvozovky.* [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162>; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 28–30.

dílech autoři volí pro vyřčená slova jednu variantu a pro tok nevyslovených myšlenek jinou (5).¹⁵¹

- 1) „*A tady všude*,“ *povídá nahlas*, „*jsem byl*.“
- 2) *Z Máchova Máje si pamatujeme*, že „*večerní máj byl lásky čas*“.
- 3) *Diceva*: „*Torna a me, torna bianco colombo al tuo nido!*“
- 4) *È il lettore che allora si domanda*: «*Che cosa vuoi dirmi, che io non capisco a fondo?*».
- 5) *Leonardo si tolse il berretto*. – *Non sapevo* –. [...] *Gli giungevano folate di memoria*: «*Signore del tempo, signore dei secoli, perdono e pietà*». – *È compiuta l'opera*, – *disse*.¹⁵²

Druhou funkcí uvozovek je pak vyznačit výraz užitý ve zvláštním významu.¹⁵³ Autor takto může zdůraznit cizí původ slova, nebo naopak výklad významu slova. Dále může naznačit, že se od výrazu distancuje, že se jedná o ironii, či nespisovný charakter. Anebo pro větší zřetelnost a jednoznačnost lze uvozovkami ohraničit názvy literárních, hudebních a jiných děl, které by jinak čtenář mohl snadno zaměnit za text.

Čeština i pro tento účel upřednostňuje dvojité uvozovky (6–8), pokud se však daný výraz nenachází v textu uvozovkami již ohraničeném (9).¹⁵⁴

- 6) *Termínem byrotika se označuje „souhrn kancelářských technických a organizačních prostředků“*.
- 7) *To byl tedy „úspěch“*.
- 8) „*Neviditelného*“ *jsem nedočetl, protože mě ta kniha nebavila*.
- 9) „*Šli jsme do Grónska a tam jsme našli hotel ‚Gronland‘, kde jsme na čas zakotvili*.“

Italština rovněž píše i v těchto případech běžně dvojité uvozovky (10, 11). Jednoduchým uvozovkám se dává přednost, jedná-li se o bližší určení významu daného slova či fráze (12).¹⁵⁵

¹⁵¹ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 35.

¹⁵² F. Biamonti, *Le parole la notte*, 1998, str. 14.

¹⁵³ *Internetová jazyková příručka. Uvozovky*. [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162>; B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 28–30.

¹⁵⁴ *Internetová jazyková příručka. Uvozovky*. [online] Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162>

¹⁵⁵ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010, str. 95.

- 10) *La “guerra” tra chi difende il punto e virgola e chi ne predica la scomparsa è incominciata.*
- 11) *Potremmo definire la varietà di usi degli scrittori una “macedonia” di soluzioni stilistiche differenti.*
- 12) *In Dante, donna vale ‘signora’ e ‘femmina dell’uomo’.*

Pravidla užívání uvozovek jsou v podstatě pro oba jazyky stejná. Liší se pouze po stránce grafické.

Obdobně jako tomu bylo v předchozí kapitole u závorek, i při psaní uvozovek existují pravidla týkající se kombinování s dalšími interpunkčními znaky. Opět se k této problematice přistupuje v jednotlivých jazycích různě, nicméně závěry jsou pro oba jazyky v podstatě shodné.

Chce-li autor uvozovkami ohraničit celou větu či souvětí, bude posledním znakem právě uvozovka (13). V případě, že chce dát do uvozovek pouze část na konci věty, bude za uvozovkou interpunkční znak zakončující výpověď (14).¹⁵⁶

13) *Jak prohlásil klasik: „Ted’ jsem tu šéfem já.“*

14) *Jak prohlásil klasik, „ted’ jsem tu šéfem já“.*

V italské gramatice se pak konkrétně dočteme, že otazník, vykřičník a tři tečky se píší uvnitř uvozovek, pokud označují intonaci citovaného textu. Naopak jedná-li se o intonaci celé výpovědi, ve které je citace uvedena, stojí tyto znaky až za uvozovkami (15).¹⁵⁷ Jinými slovy interpunkce se nachází uvnitř uvozovek, vztahuje-li se pouze k té části textu, jež je v uvozovkách uzavřena.

15) *Qual è il vero autore della folgorante definizione: «È un cretino con dei lampi di imbecillità»?*

¹⁵⁶ D. Behún, P. Behún, *Pište správně česky*, 2010, str. 180.

¹⁵⁷ B. Mortara Garavelli, *Prontuario di punteggiatura*, 2003, str. 34.

3 Souhrnná komparace pravidel

V této kapitole jsou shrnuty a porovnány poznatky vyplývající z jednotlivých pravidel psaní interpunkčních znaků, která jsou uvedena v předchozích podkapitolách.

Tečka se v obou jazycích používá stejným způsobem (s výjimkou zkratk a řadových číslovek, které však nespádají do větné interpunkce), a to k zakončení větného celku.

Pravidla psaní **čárky** jsou pro oba jazyky nejrozsáhlejší a nejsložitější kapitolou užívání interpunkce. V obou jazycích se shodují pouze částečně. Jak v češtině, tak i v italštině se čárkou oddělují bezspojecná spojení větných členů nebo vět, vsuvky, přístavková spojení, oslovení, větné členy samostatné a dodatečně připojené. Stejná pravidla oba jazyky uplatňují také pro přívlastky volné, které se píše s čárkou, a přívlastky těsné, které jsou naopak bez čárky. V českém jazyce, na rozdíl od italského, je navíc pravidlem oddělovat čárkou jednotlivé složky přívlastku několikanásobného, který se tímto odlišuje od přívlastku postupně rozvíjejícího. V obou zkoumaných jazycích existují výrazy, které již pozbyly větné platnosti, a proto se nemusí ve větě oddělovat čárkou. Nicméně tyto výrazy jsou v jednotlivých jazycích různé. Pravidlo je tedy stejné, jen konkrétní české případy se mohou od těch italských lišit. Shodně pro oba jazyky se čárka neklade před spojku *a/e*, je-li užita ve významu slučovací, naopak s významem odporovací se čárka píše. Ke spojce *ale/ma* se vztahují v jednotlivých jazycích pravidla různá. V češtině je tato spojka vždy oddělena čárkou, v italštině lze v případě krátké hlavní věty čárku vynechat. Do značné míry shodnými pravidly v obou jazycích se řídí užívání čárky před spojkou *nebo/o*: je-li ve významu slučovací, čárka se nepíše, naopak s významem odporovací se čárkou oddělí. Avšak v italštině lze toto pravidlo porušit a čárku vypustit, pokud jsou spojované úseky výpovědi krátkého charakteru. Význam slučovací nebo odporovací také reguluje psaní čárky u dvojitých výrazů *bud' – nebo (či)*, *at' – nebo (či)* v češtině a *sia – sia*, *o – o* v italštině a to stejným způsobem jako v případě spojky *nebo/o*. U ostatních dvojitých spojovacích výrazů jsou však česká a italská pravidla zcela odlišná: v češtině se čárka píše, ale v italštině ne. Co se týká souvětí podřadného, v českém jazyce se všechny vedlejší věty vždy čárkou oddělují. V jazyce italském to vůbec není tak jednoznačné a navíc konkrétní pravidla vztahující se k této problematice nejsou dostačující a pevně daná, jak vyplývá i z korpusových výzkumů. Čárkou se nejčastěji oddělují vedlejší věty příspustkové a

podmínkové. Naopak bez čárky se běžně v italských textech vyskytují vedlejší věty podmětne, předmětne, příslovečné místní, způsobové, účelové a nepřímé otázky. U vedlejších vět příslovečných časových se čárka píše, když vedlejší věta předchází svou větu řídící, když se jedná o poměrně dlouhé věty, nebo když věta vedlejší nevyjadřuje časovost, ale opozici k větě hlavní. Obtížně zařaditelné jsou také vedlejší věty příčinné, u kterých korpusová analýza prokázala přítomnost čárky jen mírně převažující nad absencí. Čárkou se oddělují zejména v případech, kdy stojí před větou hlavní (obdobně jako věty časové). Nejdůležitějším italským pravidlem vztahujícím se k vedlejším větám je ohraničit čárkou věty vztahné *relative appositive*, které mají pouze doplňující charakter, a naopak psát bez čárky věty vztahné *relative restrittive*, které jsou pro správný význam výpovědi nezbytné.

Pravidla psaní **středníku** se v obou jazycích shodují. Užívá se namísto čárky ve složitějších výčtech či souvětích.

Pro oba jazyky je shodné rovněž psaní **otazníku** a **vykřičníku**. Otazník se píše na konci tázací výpovědi. Je-li uzavřen v závorkách, vyjadřuje autorovy pochybnosti o výrazu, za kterým se nachází. Vykřičník zakončuje výpovědi rozkazovací nebo zvolací. V kombinaci se závorkami, se užívá k vyjádření autorova nesouhlasu či podivu týkajícího se předešlého vyjádření. V obou jazycích lze také použít otazník dohromady s vykřičníkem, a to na konci výpovědního celku ke znázornění údivu.

V italštině se **dvojtečka** používá stejně jako v češtině. Uvádí se ní výčet, přímá řeč, citace, nebo vysvětlení či doplnění předchozího úseku výpovědi.

Tři tečky značí v obou jazycích dle stejných pravidel neukončenou nebo přerušovanou promluvu.

Česká a italská pravidla psaní **pomlček** jsou shodná pouze částečně. Konkrétně mohou v obou jazycích pomlčky sloužit namísto čárek k oddělení vsuvky. V češtině lze pak pomlčkou nahradit čárku i spojku (v italštině to není příliš časté), nebo tři tečky. V italských textech se pak pomlčkou běžně uvádí přímá řeč, což se naopak v českých textech vyskytuje zřídka.

Psaní **závorek** se v obou jazycích řídí stejnými pravidly. Kulaté závorky slouží k ohraničení výrazu volně vloženého do výpovědi, který její obsah určitým způsobem doplňuje či komentuje. Hranaté závorky se používají v citacích k označení výrazu upraveného, vynechaného, nebo naopak vloženého navíc.

Uvozovky se liší především z grafického hlediska. Naopak pravidla jejich užívání jsou v češtině i v italštině shodná. Označují přímou řeč, případně citaci, nebo výraz se zvláštním významem.

4 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo vyhledat a porovnat česká a italská pravidla užívání základních interpunkčních znaků. Jednotlivé teoretické poučky byly čerpány z odborných knih a v nejasných případech byly doplněny o korpusovou řešerši.

Jak se dalo předpokládat, různé jazykové systémy se řídí různými pravidly. Dokonce se v některých případech liší i samotným přístupem k určitým problematickým jevům, což je jistě alespoň částečně zapříčiněno právě odlišným typem jazyka. Ze získaných poznatků nicméně vyplývá, že i přes na první pohled značnou odlišnost jazyka českého a jazyka italského se pravidla užívání větné interpunkce do velké míry v obou jazycích shodují. A sice z deseti interpunkčních znaků, které byly pro výzkum této práce vyčleněny hned v úvodu, se osm používá stejným způsobem jak v češtině, tak i v italštině. Jsou to tečka, středník, otazník, vykřičník, dvojtečka, tři tečky, závorky a uvozovky (ty se v jednotlivých jazycích liší pouze svou grafickou podobou). Pravidla užívání čárek a pomlček se pak v obou jazycích shodují pouze částečně. Avšak nelze tvrdit, že by česká a italská pravidla psaní interpunkce byla z 80% shodná. Takovéto tvrzení by bylo velmi zobecněné, protože se zaměřuje pouze na jednotlivé interpunkční znaky jako celek. Pro přesnější souhrnné závěry je nutné počítat s podrobnější analýzou a zkoumat odlišné funkce, které interpunkční znaky v textu zastávají, a jednotlivá použití znaků, která z těchto funkcí vyplývají. Jistě se pak do celkového výsledku promítne fakt, že např. tečka se užívá v obou jazycích shodným způsobem, ale má pouze jednu funkci ve větě, zatímco čárka zastává v textu funkcí podstatně více, avšak její užití se v obou jazycích shoduje pouze v některých z těchto funkcí.

Všeobecně se česká pravidla ve srovnání s těmi italskými jeví jako striktnější, jelikož v italské odborné literatuře se mnohem častěji zmiňuje tzv. volnost autora, čili že užití interpunkčních znaků záleží na pisateli. Vyskytují se případy vět, které se liší interpunkcí i významem, ale obě varianty jsou gramaticky správné a naprosto přijatelné. Proto je důležité v těchto vybraných případech jak pro pisatele, tak i pro čtenáře znát ten rozdíl a správně zvolit požadovanou variantu. Kromě smyslu výpovědi je italská interpunkce v některých případech ovlivněna i délkou daného úseku výpovědi. Tento jev se v českém jazyce neobjevuje. Naopak dříve zmíněné případy, kdy lze význam věty změnit pomocí interpunkce, nalezneme i v českých textech. Avšak nezdají se být tak časté jako v italském jazyce.

Rozdíl v českém a italském systému pravidel užívání interpunkce je nejvíce patrný v pravidlech psaní čárky v souvětí podřadném, kde je v češtině jednoznačně dáno jedno pevné pravidlo týkající se všech vedlejších vět. Naopak v italštině je to do značné míry ovlivněno smyslem celé výpovědi, tedy úsudkem autora textu, a v určitých případech i délkou konkrétního úseku výpovědi. Použití čárky se tedy liší nejen mezi různými druhy vedlejších vět, ale i u jednotlivých vedlejších vět patřících ke stejnému druhu.

Při srovnávání dvou systémů pravidel je těžké ubránit se myšlence, který systém je lepší. Na jedné straně existence pevných pravidel vztahujících se takřka na veškeré jevy může být výhodná. Pisatel je tak pravděpodobně nucen naučit se nazpaměť víc, případně musí častěji konzultovat odbornou literaturu, ale vše je jasně stanovené a uživatel bez možnosti výběru nemusí váhat a nad nějakým jevem polemizovat. Na straně druhé psát, jak to autor cítí, a nemuset se zabývat pravidly, může mít rovněž své výhody. Text zproštěn svazujících pravidel je jistě tvárnější. Avšak pisatel je vystaven riziku, že čtenář nepochopí text stejným způsobem, jaký autor zamýšlel. Toto jsou samozřejmě pouze názorné extrémní protipóly. Z předchozích kapitol prokazatelně vyplývá, že i v češtině existují alternativy na výběr a v italštině nemá autor zcela volnou ruku. Nicméně každý z těchto jazyků se přiklání k opačnému pólu. Samozřejmě nelze říct, který systém pravidel je lepší. Celkově se jedná o rozdílné typy jazyka a je nutné k nim přistupovat rozdílně, což se pak odráží i na rovině užívání interpunkce.

Zde se nabízí prostor pro další bádání: zjistit do jaké míry a zda-li vůbec se pohled na interpunkci a následná konkrétní pravidla jejího užívání shodují mezi jazyky z hlediska jejich morfologické typologie. Bylo by třeba vypracovat na stejném principu komparativní analýzu interpunkce dalších jazyků a porovnat jejich jednotlivé podobnosti a odlišnosti, na jejichž základě by se možná dala stanovit určitá obecná pravidla užívání interpunkčních znaků, která by byla platná ve všech jazycích náležících ke stejnému jazykovému typu. Není vyloučené, že mezi jazyky stejného typu existuje i jistá podobnost v samotném přístupu k problematice umísťování interpunkčních znaků v textu. Problémem takového výzkumu by mohly být nejasné hranice jednotlivých jazykových typů, tedy fakt, že některé jazykové systémy vykazují znaky různých typů zároveň a je obtížné zařadit je pouze k jednomu.

5 Praktická část

Tato část je zaměřena na praktické uplatnění získaných teoretických poznatků vyplývajících z předchozích kapitol. Jejím účelem je podpořit osvojení jednotlivých pravidel užívání interpunkčních znaků. Měla by sloužit zvláště českým studentům italštiny, kteří v rámci studia jazyka často produkují italské texty a měli by v nich dbát také na správné užití interpunkce.

Metoda tvorby didaktického materiálu vychází z autorčiny vlastní zkušenosti z výuky, tj. z pohledu české studentky italštiny, a z vybraných kapitol knihy *La Punteggiatura*¹⁵⁸. V té je mimo jiné probrána didaktika užívání interpunkčních znaků se zaměřením na italské žáky základních škol, kteří se stejně jako čeští studenti italštiny s pravidly psaní interpunkce teprve postupně seznamují.

Předchozí teoretickou část této práce může uživatel využít jako komplexní příručku užívání interpunkčních znaků. V jednotlivých kapitolách se však mísí česká pravidla s těmi italskými, což bylo vhodné ke srovnávání, ale naopak pro výuku a samotné procvičování to není optimální. Z toho důvodu je ještě před cvičební texty zařazen stručný přehled užití jednotlivých interpunkčních znaků. Předpokládá se, že čeští studenti italštiny jsou s pravidly české interpunkce dávno obeznámeni a na její správné užívání jsou již zvyklí. Následující heslovitý přehled a procvičování jsou proto zaměřeny pouze na interpunkci italskou.

Věty k procvičování byly vytvořeny na základě příkladových vět nalezených v odborné literatuře použité při zpracování teoretické části této práce, případně v korpusu v souladu s probranými pravidly. Do cvičebních vět nebyly zařazeny diskutabilní případy, jejichž konkrétní pravidla nejsou prokazatelně jednoznačná, tudíž se je nelze naučit ani je zkoušet (např. přítomnost či absence čárky u vedlejších vět příčinných a příslovečných časových stojí-li za větou hlavní).

Za cvičebními texty následuje klíč správných odpovědí, které jsou navíc doplněny o vysvětlující poznámky či dodatečné komentáře.

¹⁵⁸ S. Fornara, *La punteggiatura*, 2010.

5.1 Stručný přehled užití italské větné interpunkce

Tečka – zakončení větného celku

Čárka

- ♦ kde se píše – bezspojčná spojení větných členů nebo vět
 - vsuvky, přístavková spojení, oslovení, přívlastky volné
 - větné členy samostatné a dodatečně připojené
 - před spojku *e* ve významu odporovacím
 - před odporovací spojky *ma*, *anzi*, *però*, *tuttavia*
 - před spojku *o* ve významu odporovacím (pro delší úseky výpovědi)
 - u dvojitých výrazů *sia* – *sia*, *o* – *o* ve významu odporovacím
 - vedlejší věty příspustkové a podmínkové
 - (vedlejší věty příčinné a příslovečné časové jsou-li před větou hlavní, v ostatních případech mohou být i bez čárky)
 - vedlejší věty vztahné *relative appositive* (doplňující)
- ♦ kde se nepíše – přívlastky těsné a výrazy, které již pozbyly větné platnosti
 - před spojku *e* ve významu slučovacím
 - před spojku *ma* v případě krátké hlavní věty
 - před spojku *o* ve významu slučovacím
 - před spojku *o* v případě krátkých úseků výpovědi
 - u dvojitých výrazů *sia* – *sia*, *o* – *o* ve významu slučovacím
 - u ostatních dvojitých spojovacích výrazů
 - vedlejší věty podmětne, předmětne, účelové, místní, způsobové a nepřímé otázky
 - vedlejší věty vztahné *relative restrittive* (určující)

Středník – namísto čárky ve složitějších výčtech a souvětích

Otazník – zakončení tázací výpovědi

- v závorkách vyjadřuje pochybnosti

Vykřičník – zakončení výpovědi rozkazovací nebo zvolací

- v závorkách vyjadřuje nesouhlas či podiv

Otazník a vykřičník – dohromady vyjadřují údiv

Dvojtečka – uvádí výčet, přímou řeč, citaci

- uvádí vysvětlení či doplnění předchozího úseku výpovědi

Tři tečky – pro neukončenou nebo přerušovanou promluvu

Pomlčka – namísto čárek k oddělení vsuvky

- uvádí přímou řeč

Závorky – kulaté pro výraz volně vložený do výpovědi

- hranaté pro změny v citacích

Uvozovky – uvádí přímou řeč, citaci, nebo výraz se zvláštním významem

5.2 Cvičení

- **Přeložte věty do italštiny, všimněte si umístění interpunkčních znaků v obou jazycích:**

Verona je jedním z měst, kde se chceme zastavit.

Ale my vidíme věci tak, jak jsme zvyklí je vidět.

Luigi mluví nahlas, aby ho všichni mohli slyšet.

Zůstanu tady, i když to znamená, že musím zemřít.

Neznám nikoho, kdo by mi mohl pomoci.

Antonio, chováš se, jako by to byla moje vina.

Ale jestliže nemůžeme zůstat tady, kam půjdeme?

Jestli přijdeš, zůstanu doma.

- **Doplňte správnou interpunkci:**

Ci vorrà tempo perché tutto sia chiarito

Non sto cominciando nulla sto solo riprendendo da dove ci siamo fermati

Antonio si alzò aprì la finestra e guardò fuori con stupore i tetti erano ricoperti di neve

Parlava e nessuno l'ascoltava

Se sapesse che te l'ho detto mi ucciderebbe

Luigi parla sia inglese sia francese

Me ne vado adesso vi aspetto davanti a casa mia va bene

Le proposizioni subordinate possono essere di vario tipo oggettive interrogative finali ecc

Che ore sono

Ho visto Guido mentre scendeva dall'autobus

Non era né alto né basso né brutto né particolarmente bello

Era chiaro che piangeva

Le quote sono aumentate mentre la produzione si è ridotta

Lucia chiese al ragazzo come si chiamasse

Praga la capitale della Repubblica Ceca è una città molto bella

Si crede intelligente ma non lo è

Alla domanda A che razza appartiene? Albert rispose Alla razza umana
Senti mi dispiace devo uscire
Paola ha due gatti uno bianco e uno nero
Che casino Ma cosa hai fatto Tu sei un
Sebbene ho le ali non posso volare via
Ho comprato Tutto quello che mi serve sapere l'ho imparato all'asilo una
raccolta di aneddoti di Robert Fulghum e non vedo l'ora di leggerlo
Cosa vuol dire swag
Dobbiamo sbrigarci o non troviamo più posto
Cinque di questi libri sono miei tre di Anna due di Gloria
Tante cose come vedi sono successe negli ultimi anni
Il mondo non è tutto bianco o tutto nero
Per quanto tutti mi sconsiglino lo farò lo stesso
Non mi piace né rimanere a casa né andare al cinema

- **Doplňte interpunkci různými způsoby, aby vznikly výpovědi s odlišným významem:**

Mia zia Anna è una vera viaggiatrice
I soldati che si fidavano del capitano aspettarono nella fortezza
La maestra dice Carlo non sa scrivere
Luca è qui
Paolo è caduto nel fango sua sorella si sta giocando
Gli amici che ti vogliono bene sono importanti
L'ho fatto come mi hai consigliato

- **Doplňte interpunkci značící přímou řeč (je možné více způsobů):**

Paola disse Sandra vieni qui!
Proprio adesso? rispose Paola

Hai visto Diego? Cosa ti ha detto?
Sì, l'ho visto. Mi ha detto solo Sei pazza! Ci crederesti?

► **Opravte interpunkční znaky v následujících větách, pokud jsou užity chybně:**

Mi piacerebbe sapere, se la biblioteca è ancora aperta?

Ma io non voglio che lo faccia!

Te lo ripeto, perché tu capisca bene.

Sono stanca, sia di sopportare la sua arroganza, sia di rimediare ai suoi errori.

Teresa è un'ottima cuoca: ma ogni tanto eccede nel "sale".

Penso che, tu sia davvero cambiato.

Penso che, e non lo negherò mai tu sia davvero cambiato.

La torta che hai preparato, è davvero buona.

Dobbiamo riformare le nostre economie, adattarle affinché siano maggiormente competitive.

Prima di uscire, devi spegnere la luce.

In cucina trovi; i cucchiari, le forchette, i coltelli, ecc..

Dobbiamo farlo ora o mai più!

Sai, qualcosa che io non so?

Quando tutti ormai disperavano Laura riuscì a scappare.

Perché Marco non rispondi?

Per me va bene tanto la prima soluzione, quanto la seconda.

Benché piovesse uscirono.

Mi ha detto: „Ti ho preparato un bel regalo anche se non te lo meriti.“

Un passo indietro non è né possibile né accettabile

Sara dice, che la cosa più importante, è amare qualcuno.

Siamo nati in un'epoca, in cui le cose rotte si aggiustavano.

Nessuno si muova! Restate tutti, dove siete.

Lo avvertirò, perché venga.

Filippo esitò «Oggi penso – penso di non andare a scuola – perché – non mi sento bene.»

Potete partire da Roma; da Milano, o da Venezia.

Questo tipo di allenamento, serve per rinforzare i muscoli delle gambe.

Tu parli come, se non lo conoscessi.

Pensava, di aver visto un gufo

5.3 Klíč ke cvičením

- **Přeložte věty do italštiny, všimněte si umístění interpunkčních znaků v obou jazycích:**

Verona je jedním z měst, kde se chceme zastavit.

Verona è una delle città dove vogliamo fermarci. ◀ vedlejší věta příslovečná místní se čárkou neodděluje

Ale my vidíme věci tak, jak jsme zvyklí je vidět.

Ma noi vediamo le cose nel modo in cui siamo abituati a vederle.
◀ vedlejší věta příslovečná způsobová se čárkou neodděluje

Luigi mluví nahlas, aby ho všichni mohli slyšet.

Luigi parla ad alta voce perché tutti possano sentirlo. ◀ vedlejší věta účelová se čárkou neodděluje

Zůstanu tady, i když to znamená, že musím zemřít.

Starò qui, anche se questo significa che devo morire. ◀ vedlejší věta přípustková se čárkou odděluje, ale vedlejší věta předmětná ne

Neznám nikoho, kdo by mi mohl pomoci.

Non conosco nessuno che possa aiutarmi. ◀ vedlejší věta vztažná *relativa restrittiva* má určující charakter (nelze ji vynechat), proto se čárkou neodděluje

Antonio, chováš se, jako by to byla moje vina.

Antonio, ti comporti come se fosse colpa mia. ◀ za oslovením se píše čárka, vedlejší věta příslovečná způsobová se čárkou neodděluje

Ale jestliže nemůžeme zůstat tady, kam půjdeme?

Ma se non possiamo restare qui, dove andremo? ◀ vedlejší věta příslovečná místní se sice čárkou neodděluje, ale v tomto případě se jedná o hlavní větu podmínkového souvětí, ve kterém se naopak čárka píše

Jestli přijdeš, zůstanu doma.

Se vieni, rimango a casa. ◀ podmínkové souvětí se čárkou odděluje

► **Doplňte správnou interpunkci:**

Ci vorrà tempo perché tutto sia chiarito. ◀ vedlejší věta účelová se čárkou neodděluje

Non sto cominciando nulla, sto solo riprendendo da dove ci siamo fermati. ◀ dvě hlavní věty stojící vedle sebe bez spojky je nutné rozdělit čárkou; vedlejší věta příslovečná místní se čárkou neodděluje

Antonio si alzò, aprì la finestra e guardò fuori con stupore: i tetti erano ricoperti di neve. ◀ čárkou se značí bezespoječná spojení vět; dvojtečka v tomto případě uvádí doplňující vysvětlení předchozí věty

Parlava, e nessuno l'ascoltava. ◀ spojka *e* je zde užita v odporovacím významu, odděluje se tedy čárkou

Se sapesse che te l'ho detto, mi ucciderebbe. ◀ vedlejší věty předmětné se čárkou neoddělují, naopak podmínkové věty obvykle ano

Luigi parla sia inglese sia francese. ◀ u dvojitých spojovacích výrazů *sia – sia* ve významu slučovacím se čárka nepíše

Me ne vado adesso, vi aspetto davanti a casa mia, va bene? ◀ čárkou se značí bezespoječná spojení vět; tázací výpověď se zakončuje otazníkem

Le proposizioni subordinate possono essere di vario tipo: oggettive, interrogative, finali, ecc. ◀ výčet se uvádí dvojtečkou a jednotlivé složky se oddělují čárkami; za zkratkou na konci věty se další tečka nepíše

Che ore sono? ◀ tázací výpověď se zakončuje otazníkem

Ho visto Guido mentre scendeva dall'autobus. ◀ vedlejší věty příslovečné časové se čárkou neoddělují v případě krátkosti věty nebo když je spojka užita v časovém významu

Non era né alto né basso, né brutto né particolarmente bello. ◀ u dvojitého spojovacího výrazu *né – né* se čárka nepíše, v tomto případě je však třeba od sebe čárkou oddělit dvě věty hlavní (z té druhé bylo vypuštěno sloveso)

Era chiaro che piangeva. ◀ vedlejší věty podmětné se čárkou neoddělují

Le quote sono aumentate, mentre la produzione si è ridotta. ◀ vedlejší věty příslovečné časové se čárkou oddělují v případě, že je spojka ve významu opozice

Lucia chiese al ragazzo come si chiamasse. ◀ v nepřímých otázkách se čárka nepíše a zakončují se tečkou

Praga, la capitale della Repubblica Ceca, è una città molto bella.
◀ přístavek se odděluje čárkami z obou stran

Si crede intelligente ma non lo è. ◀ spojka *ma* je v odporovacím významu, tudíž by měla být oddělena čárkou, nicméně je-li vedlejší věta krátká, lze čárku vynechat

Alla domanda “A che razza appartiene?” Albert rispose: “Alla razza umana.” ◀ v prvním případě se nejedná o přímou řeč, proto dvojtečka není třeba, ale je vhodné otázku vyznačit uvozovkami, aby nesplynula s okolním textem; druhý případ lze považovat za přímou řeč, tudíž bude obsahovat dvojtečku a uvozovky

Senti, mi dispiace, devo uscire. ◀ čárkou se značí bezespoječná spojení vět

Paola ha due gatti: uno bianco e uno nero. ◀ výčet je uveden dvojtečkou (v tomto případě by se mohl užít i středník nebo čárka), spojka *e* je zde ve slučovacím významu, tudíž bez čárky

Che casino! Ma cosa hai fatto?! Tu sei un... ◀ vykřičník značí zvolání, v kombinaci s otazníkem pak údiv (v tomto případě by se mohl užít i samotný otazník); neukončená výpověď se vyjadřuje pomocí třech teček

Sebbene ho le ali, non posso volare via. ◀ vedlejší věty přípustkové se oddělují čárkou

Ho comprato “Tutto quello che mi serve sapere l’ho imparato all’asilo”, una raccolta di aneddoti di Robert Fulghum, e non vedo l’ora di leggerlo. ◀ dlouhý název je vhodné vyznačit uvozovkami; přístavek se odděluje čárkami z obou stran, proto se čárka ocitne i před spojkou *e* se slučovacím významem

Cosa vuol dire ‘swag’? ◀ jednoduché uvozovky ohraničují výrazy se zvláštním významem (zde např. cizího původu); tázací výpověď se zakončuje otazníkem

Dobbiamo sbrigarci, o non troviamo più posto. ◀ před spojkou *o* ve významu odporovacím se čárka píše

Cinque di questi libri sono miei, tre di Anna, due di Gloria. ◀ čárkou se značí bezespoječná spojení vět či větných členů

Tante cose – come vedi – sono successe negli ultimi anni. ◀ vsuvky se ohraničují z obou stran pomlčkami nebo čárkami

Il mondo non è tutto bianco o tutto nero. ◀ před spojkou *o* v případě krátkých úseků výpovědi se čárka nepíše

Per quanto tutti mi consiglino, lo farò lo stesso. ◀ vedlejší věty přípustkové se oddělují čárkou

Non mi piace né rimanere a casa né andare al cinema. ◀ u dvojíých spojovacích výrazů *né – né* se čárka nepíše

► **Doplňte interpunkci různými způsoby, aby vznikly výpovědi s odlišným významem:**

Mia zia, Anna, è una vera viaggiatrice. ◀ čárky ohraničují přístavek, jméno mé tety je pouze doplňující informace, tzn. mám jen jednu tetu

Mia zia Anna è una vera viaggiatrice. ◀ jméno mé tety je určující informace, důležitá pro význam věty, proto je bez čárek, určuje, o kterou tetu se jedná, tzn. mám víc tet

I soldati, che si fidavano del capitano, aspettarono nella fortezza.
◀ čárkami ohraničená vedlejší věta vztažná *relativa appositiva* představuje doplňující informace, které lze vynechat, tzn. všichni vojáci věřili kapitánovi a všichni čekali v pevnosti

I soldati che si fidavano del capitano aspettarono nella fortezza.
◀ vedlejší věta vztažná *relativa restrittiva* má vymežující charakter (nelze ji vynechat), tzn. v pevnosti čekali pouze ti vojáci, kteří věřili kapitánovi, někteří vojáci mu nevěřili a nečekali

La maestra dice: «Carlo non sa scrivere.» ◀ učitelka říká, že Carlo neumí psát
La maestra – dice Carlo – non sa scrivere. ◀ Carlo říká, že učitelka neumí psát;
k ohraničení vložené uvozovací věty lze použít pomlčky, příp. čárky

Luca è qui. ◀ konstatuji, že je Luca zde

Luca, è qui. ◀ čárka odděluje oslovení, oznamuji Lucovi, že je něco zde (je nutný kontext)

Luca è qui? ◀ ptám se, jestli je Luca

Luca, è qui? ◀ čárka odděluje oslovení, pokládám otázku Lucovi (je nutný kontext)

Luca è qui?! ◀ divím se, že je Luca zde

Paolo è caduto nel fango, sua sorella si sta giocando. ◀ Paolo spadl do bláta, jeho sestra si hraje.

Paolo è caduto, nel fango sua sorella si sta giocando. ◀ Paolo spadl, jeho sestra si hraje v blátě.

Gli amici che ti vogliono bene sono importanti. ◀ důležití jsou pouze ti přátelé, kteří tě mají rádi

Gli amici, che ti vogliono bene, sono importanti. ◀ všichni přátelé jsou důležití a všichni z nich tě mají rádi

L'ho fatto come mi hai consigliato. ◀ Udělal jsem to tak, jak jsi mi poradil. (ty jsi mi poradil, jak/jakým způsobem to mám udělat)

L'ho fatto, come mi hai consigliato. ◀ Udělal jsem to, tak jak jsi mi poradil. (ty jsi mi poradil, abych to udělal)

► **Doplňte interpunkci značící *přímou řeč* (je možné více způsobů):**

«Paola,» disse Sandra, «vieni qui!» ◀ v uvozovkách musí být obě části přímé řeči
«Proprio adesso?» rispose Paola.
nebo

“Paola,” disse Sandra, “vieni qui!”

“Proprio adesso?” rispose Paola.

nebo

– Paola, – disse Sandra, – vieni qui! ◀ pomlčka zakončuje přímou řeč, pouze

– Proprio adesso? – rispose Paola. ◀ pokud za ní následuje uvozovací věta

◀ důležité je dodržet stejný styl v celém textu

«Hai visto Diego? Cosa ti ha detto?»

«Sì, l'ho visto. Mi ha detto solo “Sei pazza!” Ci crederesti?»

◀ pro citaci uvnitř citace je nutné použít jiný styl uvozovek

nebo

“Hai visto Diego? Cosa ti ha detto?”

“Sì, l'ho visto. Mi ha detto solo ‘Sei pazza!’ Ci crederesti?”

nebo

- Hai visto Diego? Cosa ti ha detto?
- Sì, l'ho visto. Mi ha detto solo 'Sei pazza!' Ci crederesti?

► **Opravte interpunkční znaky v následujících větách, pokud jsou užity chybně:**

Mi piacerebbe sapere se la biblioteca è ancora aperta. ◀ v nepřímých otázkách se čárka nepíše a zakončují se tečkou

Ma io non voglio che lo faccia! ◀ interpunkce je správně, vedlejší věty předmětné se čárkou neoddělují

Te lo ripeto perché tu capisca bene. ◀ vedlejší věty účelové se čárkou neoddělují

Sono stanca sia di sopportare la sua arroganza sia di rimediare ai suoi errori. ◀ u dvojitého spojovacího výrazu *sia – sia* ve významu slučovacím se čárka nepíše

Teresa è un'ottima cuoca ma ogni tanto eccede nel sale. ◀ dvojtečka za větou hlavní by značila vysvětlení či upřesnění, nikoliv rozpor, proto zde nebude; spojka *ma* je v odporovacím významu, tudíž by měla být oddělena čárkou, nicméně je-li vedlejší věta krátká, lze čárku vynechat; slovo *sale* není užito se zvláštním významem (cizí původ, ironie), proto v uvozovkách nebude

Penso che tu sia davvero cambiato. ◀ vedlejší věta předmětná se píše bez čárky

Penso che, e non lo negherò mai, tu sia davvero cambiato. ◀ vsuvku je nutné vždy oddělit čárkami z obou stran (případně lze užít pomlčky nebo závorky)

La torta che hai preparato è davvero buona. ◀ v tomto případě vedlejší věta vztahná (*relativa restrittiva*) blíže specifikuje, o který dort se jedná, nelze ji z výpovědi vynechat, čárkou se tedy neodděluje

Dobbiamo riformare le nostre economie, adattarle affinché siano maggiormente competitive. ◀ interpunkce je správně, čárka se vkládá mezi bezspojecně spojené věty a naopak vedlejší věta účelová se čárkou neodděluje

Prima di uscire devi spegnere la luce. ◀ vedlejší věty příslovečné časové se čárkou neoddělují v případě krátkosti věty

In cucina trovi: i cucchiaini, le forchette, i coltelli, ecc. ◀ pro uvození výčtu se užívá dvojtečka, nikoliv středník; končí-li věta zkratkou, další tečka už se za ní nepíše

Dobbiamo farlo ora o mai più! ◀ interpunkce je správně, před spojkou o v případě krátkých úseků výpovědi se čárka nepíše

Sai qualcosa che io non so? ◀ mezi sloveso a jeho předmět se čárka nepíše

Quando tutti ormai disperavano, Laura riuscì a scappare. ◀ vedlejší věta příslovečná časová se čárkou odděluje v případě zdůraznění opozice vět a také když předchází svou větu hlavní

Perché, Marco, non rispondi? ◀ oslovení je nutné oddělit čárkami

Per me va bene tanto la prima soluzione quanto la seconda. ◀ u dvojitých spojovacích výrazů *tanto – quanto* se čárka nepíše

Benché piovesse, uscirono. ◀ vedlejší věty přípustkové se oddělují čárkou

Mi ha detto: “Ti ho preparato un bel regalo, anche se non te lo meriti.”
◀ uvozovky se píší oboje nahoře (příp. lze užít uvozovky boční « »); vedlejší věty příspustkové se čárkou oddělují

Un passo indietro non è né possibile né accettabile. ◀ interpunkce je správně, u dvojitého spojovacího výrazu *né – né* se čárka nepíše

Sara dice che la cosa più importante è amare qualcuno. ◀ zde se nejedná o vsuvku (jejím vynecháním by věta nedávala smysl); vedlejší věty předmětné se čárkou neoddělují; mezi podmět a jeho predikát se čárka nepíše

Siamo nati in un'epoca in cui le cose rotte si aggiustavano. ◀ vedlejší věta vztahná *relativa restrittiva* má určující charakter (nelze ji vynechat), proto se čárkou neodděluje

Nessuno si muova! Restate tutti dove siete. ◀ vedlejší věta příslovečná místní se čárkou neodděluje

Lo avvertirò perché venga. ◀ vedlejší věty účelové se čárkou neoddělují

Filippo esitò: «Oggi penso... penso di non andare a scuola... perché... non mi sento bene.» ◀ za uvozovací větou se píše dvojtečka; váhavost naznačují tři tečky, nikoliv pomlčky

Potete partire da Roma, da Milano o da Venezia. ◀ středník se užívá pouze k oddělení složitějších členů výčtu; čárka se nepíše před spojkou o ve významu slučovacím a v případě krátkých úseků výpovědi

Questo tipo di allenamento serve per rinforzare i muscoli delle gambe.
◀ mezi podmět a jeho predikát se čárka nepíše

Tu parli come se non lo conoscessi. ◀ nejedná se o podmínkové souvětí, ale o vedlejší větu způsobovou, která se čárkou neodděluje

Pensava di aver visto un gufo. ◀ vedlejší věty předmětné se čárkou neoddělují; výpovědní celek je potřeba zakončit vhodnou interpunkcí, v tomto případě lze užít jakýkoli koncový znak, tj. tečku, tři tečky, vykřičník, otazník, případně jejich kombinaci (záleží na postoji mluvčího a k tomu zde chybí kontext)

6 Résumé

In questa tesi di laurea, intitolata *Italská a česká interpunkce v kontrastivním pohledu* (cioè *La punteggiatura italiana e quella ceca in prospettiva contrastiva*), si è affrontato il problema della punteggiatura. L'obiettivo principale è stato quello di paragonare le regole di scrivere i segni d'interpunzione nella lingua italiana con quelle della lingua ceca. A questa parte teorica è stata aggiunta la parte pratica con lo scopo di proporre un materiale didattico per gli studenti cechi che studiano la lingua italiana.

Nella prima parte della tesi, vi sono state presentate le fonti su cui si è basata la teoria e sono stati individuati i concreti segni d'interpunzione in questione (essi sono: il punto, la virgola, il punto e virgola, il punto interrogativo, il punto esclamativo, i due punti, i puntini di sospensione, la lineetta, le parentesi e le virgolette). Il termine 'punteggiatura' è stato definito dal punto di vista dei linguisti sia cechi sia quelli italiani.

Nei capitoli successivi sono state descritte ed analizzate le caratteristiche dei particolari segni d'interpunzione e le loro regole d'uso sono state confrontate nelle due lingue determinate. I principi d'uso tratti dai libri specializzati sono stati mostrati negli esempi inseriti in ogni capitolo. In casi discutibili, che riguardano le varie frasi subordinate, si è condotta un'analisi sul corpus italiano *InterCorp v8 – Italian*¹⁵⁹.

Alla fine della parte teorica è stato elaborato un riassunto generale delle conclusioni che sono state rivelate durante la ricerca delle regole per usare i segni d'interpunzione. Si è scoperto che, come previsto a causa della diversa tipologia delle lingue, il sistema italiano è diverso da quello ceco anche sul piano della punteggiatura. Comunque in complesso i risultati hanno indicato che le regole d'uso si differenziano solo per due segni su dieci: la virgola e la lineetta. Ma anche per questi due la diversità è solo parziale e in alcuni casi i principi d'uso italiani coincidono con quelli cechi. I rimanenti otto segni si usano in entrambe lingue nello stesso modo (solo le virgolette variano la loro forma grafica). Però non si può dire che le regole italiane e ceche siano uguali nell'80%. È necessario tener conto dell'ampiezza delle regole proprio per la virgola che svolge di fatto una grande varietà di funzioni e quindi varia abbastanza.

Tranne i particolari principi d'uso le due lingue si distinguono uno dall'altro anche per l'approccio a certe problematiche. Le grammatiche italiane spesso ricorrono

¹⁵⁹ P. Štichauer, M. Vavřín, *Korpus InterCorp – italština, verze 8 z 4. 6. 2015*. [online] Disponibile a: <http://www.korpus.cz>

ad ammettere più possibilità, e lo scrivente è libero di scegliere a seconda del significato che vuole dare alla frase. Così invece le regole ceche sembrano più rigide. Ci si trovano le alternative da scegliere anche nei testi cechi però non appare così frequente.

La differenza tra le regole italiane e quelle ceche è particolarmente evidente nell'uso della virgola nelle varie frasi subordinate. Nella lingua ceca esiste una sola regola valida sempre e per tutti i tipi delle subordinate. Invece le grammatiche italiane in quest'area offrono regole insufficienti, o per meglio dire meno rigide. L'uso della virgola viene spesso influenzato dal legame semantico tra le frasi unite, cioè dal significato dell'enunciato, e anche dalla lunghezza degli individuali segmenti collegati. Ci si riflette, quindi, la libertà dell'autore.

Dall'analisi teorica dei principi d'uso dei segni d'interpunzione si è passato poi a considerare un suo utilizzo più specifico rivolto agli studenti cechi. È stato creato un breve riassunto delle fondamentali regole d'uso della punteggiatura italiana per recuperare le notizie teoriche dai capitoli precedenti. Inoltre la parte pratica della tesi è stata formata dagli esercizi elaborati in base alle fonti già usate. Immediatamente dopo, sono state messe le soluzioni degli esercizi con le spiegazioni e commenti aggiuntivi.

Bibliografie

ANTONELLI, Giuseppe et al. *Storia della punteggiatura in Europa*. Editor Bice Mortara Garavelli. Roma: Laterza, 2008. ISBN 978-88-420-8688-8.

BECCARIA, Gian Luigi et al. *Dizionario di linguistica e di filologia, metrica, retorica*. Nuova ed., 1. rist. Torino: Einaudi, 2005. ISBN 9788806169428.

BEČKA, Josef Václav. *Jak psát dobře a správně*. Praha: Novinář, 1974, 181 s.

BEHÚN, Dalibor a Petr BEHÚN. *Pište správně česky: poradna šílených korektorů*. Vyd. 1. Brno: Zoner Press, 2010, 207 s. ISBN 978-80-7413-067-0.

BIAMONTI, Francesco. *Le parole la notte*. Torino: Einaudi, 1998. ISBN 8806141880.

CIBULKA, Aleš et al. *O češtině 2*. Editorky Markéta Pravdová a Jitka Saturková. Vyd. 1. Praha: Česká televize, 2008. 195 s. (Edice České televize). ISBN 978-80-7404-011-5.

CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 353 s. ISBN 978-80-246-1743-5.

ČECH, Eduard a Jan KAŇKA. *Pišme správně česky: Sbírka cvičení pravopisných a tvaroslovných s výklady*. 6. vyd. Praha: SPN, 1986, 158 s.

ČECHOV, Anton Pavlovič, Il punto esclamativo, *Racconti*. Milano: Rizzoli, 2002.

ČECHOV, Anton Pavlovič, Výkřičník, *Humoresky*. Vyd. 2. Praha: Lidové nakladatelství, 1988, 364 s.

ČMEJRKOVÁ, Světlá. BESTarostně spolu. Reklama a normy češtiny. *Čeština doma a ve světě*. 1998, (3–4): 138–146. Dostupné také z: <http://ucjtk.ff.cuni.cz/system/files/publikace/cds/CDS1998-34.pdf> [cit. 29. 9. 2015].

D'ACHILLE, Paolo. *L'italiano contemporaneo*. Nouva ed. Bologna: Mulino, 2006, 264 s. ISBN 978-88-15-11423-5.

DARDANO, Maurizio a Pietro TRIFONE. *Grammatica italiana modulare*. Vyd. 1. Bologna: Zanichelli, 2002. ISBN 9788808090959.

DARDANO, Maurizio a Pietro TRIFONE. *Grammatica italiana: con nozioni di linguistica*. Vyd. 3. Bologna: Zanichelli, 1999, xxxiii, 789 s. ISBN 8808093840.

DOKULIL, Miloš. Rozdělovací znaménka v nových Pravidlech českého pravopisu. *Naše řeč*. 1958, (5–6): 123–138. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4621> [cit. 29. 9. 2015].

ECO, Umberto. *L'isola del giorno prima*. Milano: Bompiani, 1994. ISBN 8845223183.

FORNARA, Simone. *La punteggiatura*. 1a ed. Roma: Carocci, 2010. ISBN 9788843055838.

FRESCAROLI, Antonio. *La punteggiatura corretta. La punteggiatura efficace*. Milano: De Vecchi, 2009. ISBN 978-88-412-3530-0.

GABRIELLI, Aldo a Massimo PIVETTI. *Italiano A-Z: guida alfabetica alla lingua scritta e parlata : per l'uso e lo studio di morfologia, sintassi, fonetica, linguistica, retorica, metrica, ortografia, punteggiatura*. Milano: U. Hoepli, 2013. ISBN 9788820347444.

GREPL, Miroslav a Petr KARLÍK. *Skladba spisovné češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 474 s. ISBN 14-608-86.

HAMPLOVÁ, Sylva. *Mluvnice italštiny: Grammatica italiana*. Vyd. 1. Praha: LEDA, 2004, 445 s. ISBN 80-7335-041-6.

HAMPLOVÁ, Sylva. *Stručná mluvnice italštiny*. 3. dopl. vyd. Praha: Academia, 1995, 373 s. ISBN 80-200-0551-x.

Istituto della Enciclopedia Italiana fondata da Giovanni Treccani. Parentesi tonde, *La grammatica italiana*. 2012. Dostupné z: [http://www.treccani.it/enciclopedia/parentesi-tonde_\(La_grammatica_italiana\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/parentesi-tonde_(La_grammatica_italiana)/) [cit. 9. 3. 2016].

JANOVEC, Ladislav. *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*. 1. vyd. Praha: Klett, 2006, 135 s. ISBN 80-86906-76-0.

MANZONI, Alessandro. *I promessi sposi*. Milano: Mondadori, 1985, 818 s. ISBN 9788890359774.

MARZULLO, Mara. *La punteggiatura*, risposta sul sito Internet dell'Accademia della Crusca, 2004. Dostupné z: <http://www.accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/consulenza-linguistica/domande-risposte/punteggiatura> [cit. 9. 3. 2016].

MORTARA GARAVELLI, Bice. *Prontuario di punteggiatura*. Vyd. 1. Roma: Laterza, 2003, xiii, 155 s. ISBN 978-88-420-7027-6.

PERINI, Elisabetta. *Scrivere bene (o quasi)*. Vyd. 1. Firenze: Giunti, 2011, 255 s. ISBN 9788809776425.

Pravidla českého pravopisu. Vyd. 1. Brno: Lingea, 2008, 895 s. ISBN 978-80-87062-47-0.

RAMAGLIA, Francesca. Aggettivi, *Enciclopedia dell'Italiano (vol. 1)*. Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana fondata da Giovanni Treccani, 2010, str. 29–32. Dostupné z: [http://www.treccani.it/enciclopedia/aggettivi_\(altro\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/aggettivi_(altro)/) [cit. 9. 3. 2016].

SEDLÁČEK, Miloslav. K základním otázkám interpunkce v češtině. *Naše řeč*. 1986, (3): 121–132. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=6621> [cit. 29. 9. 2015].

SEDLÁČEK, Miloslav. Zase jednou o psaní čárek. *Naše řeč*. 1964, (2): 125–126. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5028> [cit. 29. 9. 2015].

SERAFINI, Francesca. *Questo è il punto: istruzioni per l'uso della punteggiatura*. Roma: Laterza, 2012, 137 s. ISBN 9788842099420.

SERIANNI, Luca. *Grammatica italiana: italiano comune e lingua letteraria*. Vyd. 1. Torino: UTET università, 1989, xii, 750 s. ISBN 978-88-6008-057-8.

SERIANNI, Luca. *Prima lezione di grammatica*. Vyd. 1. Roma: Laterza, 2006, 176 s. Universale Laterza, 863. ISBN 9788842079194.

SGALL, Petr a Jarmila PANEVOVÁ. *Jak psát a jak nepsat česky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, 197 s. ISBN 80-246-0871-5.

STANĚK, Vladimír. *Jak psát správně čárky: průvodce interpunkcí pro střední školy a veřejnost*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1997, 85 s. Učebnice (Fortuna). ISBN 8071684732.

SVOBODOVÁ, Jana. *Průvodce českou interpunkcí*. Vyd. 1. Česká republika: Vademecum bohemiae, 2003, 133 s. ISBN 80-86041-31-x.

SVOLACCHIA, Marco. *Verso una Teoria della Punteggiatura*. 2005. Dostupné z: <http://host.uniroma3.it/docenti/svolacchia/minipunteggiatura.pdf> [cit. 20. 10. 2015].

ŠTICHAUER, Pavel a Martin VAVŘÍN. *Korpus InterCorp – italština, verze 8 z 4. 6. 2015*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK, 2015. [online] Dostupný z: <http://www.korpus.cz> [cit. 21. 3. 2016].

Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. *Internetová jazyková příručka*. [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, ©2008–2015. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/> [cit. 25. 10. 2015].